OSMAN PAMUKOĞLU

III. DÜNYA SAVAŞI

NE ZAMAN ÇIKACAK VE KİMLER ARASINDA OLACAK

ARAŞTIRMA - İNCELEME

İNKILÂP 92. yıl

8. BASKI

OSMAN PAMUKOĞLU

III. DÜNYA SAVAŞI

NE ZAMAN ÇIKACAK VE KİMLER ARASINDA OLACAK

© 2019, İnkılâp Kitabevi Yayın Sanayi ve Ticaret AŞ

Yayıncı ve Matbaa Sertifika No: 44066

Bu kitabın her türlü yayın hakları Fikir ve Sanat Eserleri Yasası gereğince İnkılâp Kitabevi'ne aittir. Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının izni alınmaksızın, hiçbir şekilde kopyalanamaz, çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

Editör Mehmet Bozkurt
Kapak tasarım Gilas Coşkun
Sayfa tasarım Rüveyda Kul - Şenol Alanbay
Düzelti Beril Erbil
Son okuma Hasan Basri Başkaya

ISBN: 978-975-10-4021-3

22 23 24 25 9 8 7 6
İstanbul, 2022

Baskı ve Cilt
İnkılâp Kitabevi Yayın Sanayi ve Ticaret AŞ
Çobançeşme Mah. Sanayi Cad. Altay Sk. No. 8
34196 Yenibosna – İstanbul
Tel : (0212) 496 11 11 (Pbx)

İnkılâp Kitabevi Yayın Sanayi ve Ticaret AŞ
Çobançeşme Mah. Sanayi Cad. Altay Sk. No. 8
34196 Yenibosna – İstanbul
Tel : (0212) 496 11 11 (Pbx)
Faks : (0212) 496 11 12
posta@inkilap.com
inkilap.com

OSMAN PAMUKOĞLU

III. DÜNYA SAVAŞI

NE ZAMAN ÇIKACAK VE KİMLER ARASINDA OLACAK

İNKILÂP 92. yıl

Osman Pamukoğlu

Osman Pamukoğlu'nun yayınevimizden yayımlanmış diğer kitapları şunlardır: Unutulanlar Dışında Yeni Bir Şey Yok, 2004; Ey Vatan, 2004; Kara Tohum, 2005; Ayandon, 2006; Yolcu, 2007; İnsan ve Devlet, 2007; Angut, 2008; Akıllı Ol!, 2012; Siyasetin Sefaleti, 2013; Cehennemdere Kanyonu, 2013; Savaş Sanatı, 2014; Önder, 2016; Kafes, 2016; Strateji, 2016; Başka Bir Hikâye, 2017; Baş Döndürenler, 2017; Trampetler Çalarken, 2017; Hayat Karar ve Eylemdir, 2018; Kızıl Gömlekliler, 2018; Devrimlerin Efendisi, 2019; Şamil, 2019.

iletişim: osmanpamukoglu1967@gmail.com

İÇİNDEKİLER

BAŞLARKEN 9

I. BÖLÜM
TARİH GERİYE DÖNÜK KEHANETTİR 11
Savaş nedir ve insanlar neden savaşır? 13
"Barış sonsuz bir rüyadır" sözü doğru mu? 15
Yaşayan uluslar ve devletler olarak
dünyanın geleceği nasıl görünüyor? 16
Ulusal güvenlik stratejileri denildiğinde ne anlaşılmalı? 19
Devletler gelecekteki savaşa hangi esas ve ilkeler üzerinde
hazırlanıyorlar, her şeyi öngörebilirler mi? 21
Savaşın zamana bağlı olmayan ve gelecekte de
değişmeyecek olan ögeleri nelerdir? 26
Yüksek teknoloji klasik savaşın harekât tipleri üzerinde
büyük değişimlere sebep oldu mu? 29
Geçmişteki savaşlarla gelecekteki savaşlar arasında
benzerlikler ve farklar nelerdir? 32
Bazı tahminlere göre, dünya nüfusunun yüzde 60-70'i çok
uzun olmayan bir gelecekte, kentsel alanlarda yaşayacaktır.
Kentlere taarruz, kentlerin savunması,
buralarda yapılacak muharebeler nasıl olacaktır? 36
Tam savaş ve uzatılmış savaş nedir?
Paylaşım savaşı ne demektir? 40

Düşük yoğunluklu çatışma, asimetrik savaş ve gayri nizami savaş kavramlarının birbiriyle ilişkisi nedir? 41
İttifak ile koalisyon arasındaki farklar nedir? 43

II. BÖLÜM
ÜÇÜNCÜ DÜNYA SAVAŞI (BÜYÜK SAVAŞ) 47
Yeni bir Büyük Savaşın (Üçüncü Dünya Savaşı) kaçınılmaz olduğuna dair emareler var mı? 49
Üçüncü Dünya Savaşı da genel yapısı itibariyle diğer iki büyük savaşa mı benzeyecek? 51
Üçüncü Dünya Savaşı topyekûn bir mücadele şeklinde mi cereyan edecek? 52
Üçüncü Dünya Savaşı'nda beş kıtada harekât alanı olacak mı? 53
Nükleer silahların birbirine karşıt güçlerin elinde bulunmasının dünya barışına katkı sağladığına, dolayısıyla da büyük savaşın çıkmasını engellediğine dair yaygın bir görüş vardır. Bu tez artık geçerli değil mi? 53
Son zamanlarda Almanya ve Fransa'nın birlikte "Avrupa Ordusu" kuracaklarına ve böylece daha bağımsız olarak hareket edeceklerine dair haberler var. Bu mümkün mü ve dünyanın gidişatını etkileyebilir mi? 54
Üçüncü Dünya Savaşı'nın çıkmasına sebep olabilecek, stratejik hassas bölgeler nereler? 55
Savaşın başını, muhtemelen nükleer silahlara sahip ve nüfus olarak topyekûn savaşı zorlanmadan karşılayabilecek ülkeler çekebilir diyebilir miyiz? 55
Büyük Savaş kimler arasında olacak ve neden çıkacak? 55

Büyük Savaş'ta Rusya'nın Amerika'nın yanında ve müttefik olarak Çin'e karşı hareket etmesi ilk duyulduğunda şaşırtıcı geliyor. Bunun asıl sebepleri nelerdir? 58
Büyük Savaşı kim başlatacak ve savaş ne zaman başlayacak? 59
İlk silahın patlaması için bir bahane gerekmez mi? 60
Üçüncü Büyük Savaş nasıl yapılacak? 60
Savaşa karar veren bir devletin yapması gereken ilk iş nedir? 60

III. BÖLÜM
SAVAŞIN TEORİSİ, PRATİĞİ VE FELSEFESİ 69
Savaş bilim mi, sanat mı? 71
Klasik savaş (konvansiyonel) ve gayri nizami savaş kavramları orduların savaşı nasıl yürüteceklerini tanımlıyor. Sınırlı savaşlar bölgeselliği, paylaşım savaşları bir kaynağa dayalı silahlı mücadeleyi açıklıyor. Askeri terminolojide savaşın sebep ve maksadına dayalı başka tanımlar var mı? 73
Askeri harekât tarzları hangi düşünce ve esasları kapsar? 77
Savaşın en temel ve aslında tek prensibi nedir? 79
Stratejik karar noktası ne demektir? 80
Dağlarla kaplı bir coğrafyada yapılan savaşta farklı stratejilere ihtiyaç duyulur mu? 80
Savaş bir seri muharebelerden oluştuğuna göre, muharebelerin çeşitleri var mı ve nasıl yapılırlar? 83
Sık duyulan "müfreze" nasıl bir askeri teşkildir ve fonksiyonu nedir? 86

Geri çekilme harekâtının en zor harekât tipi olduğunu tarihi örnekler göstermektedir. Bu denli güç olmasının sebepleri nelerdir? 88
Her çekilmeyi bir takip harekâtı mı izler? 90
Savaşın felsefesi nedir? 92

BAŞLARKEN

"İnsan doğanın bir ürünüdür ve gelenekler, tarihsel konumlar değişse de insanın özünde bir değişiklik olmaz. İnsan değişmeyip hep aynı kaldığına ve yeryüzünde meydana gelen olayları da insanlar yarattığına göre, tarihe yön veren kurallar belirlenebilir ve insanlığın geleceği için geçerli evrensel bir politika bilimi oluşturulabilir."

Niccolò Machiavelli (MS 1513)

Savaş ve barış, aydınlıkla karanlık kadar birbirine zıttır. Savaşın asıl sebebi olan insan doğası değişmeyecektir; ama her geçen gün artan savaş bütçelerinin önü kesilebilirse barış süreci daha uzun olabilir.

Hava açıkken fırtına hesabı yapmamak, insanların ortak kusurudur...

Osman Pamukoğlu
23 Nisan 2019, Ankara

I. BÖLÜM

TARİH GERİYE DÖNÜK KEHANETTİR

Savaş nedir ve insanlar neden savaşır?

Savaş, bir devlet ya da devletler grubunun diğer bir devlet ya da devletler grubuna karşı giriştiği topyekûn mücadeledir.

Savaş evrensel bir olaydır. 35000 yıldan beri, son buzul çağının sona ermesinden bu yana, her zaman ve her yerde yaşanmaktadır. 5000 yıldan beri de savaşların kayıtları tutulmaktadır. Dünyanın yazılı tarihi de savaş tarihinden başka bir şey değildir.

Yazılı tarihin son 3500 yılında sadece 270 yıl savaş görülmedi. Yani savaş, uygarlık ve demokrasiyle de ortadan kalkmamıştır.

İnsan türünün içgüdüleri yerli yerinde durdukça, yani tür bir mutasyona uğramadığı sürece savaş da depremler, seller, salgın hastalıklar benzeri, sanki doğal bir felaketmiş gibi sürüp gidecektir.

Savaşın sebepleri, bireyler arasındaki rekabet ya da çatışma sebepleriyle aynıdır: açgözlülük, kavgacılık, gurur, yiyecek, toprak, madde, yakıt, egemenlik arzusu.

İnsan, her çeşit savaşa sahiptir ve hepsiyle karşı karşıyadır. Ulusların, devletlerin, sınıfların, orduların, dinlerin, inançların, ideolojilerin ve fikirlerin savaşı; türlerin, erkeklerin, cinsiyetlerin, sevgililerin, çiftlerin, generallerin, önderlerin, kuşakların, kurumların, şirketlerin, pazarların savaşı...vs. Savaş kültürü denilen şey budur.

Bütün dünyadaki kültürlerde yaygın en evrensel zihinsel yapı şudur: "Başkalarına karşı ben ya da biz." Bu değerlendirme, "İnsanlar neden savaşırlar?" arayışının da cevaplarından biridir.

Savaşı, insan türünde doğal ayıklanmanın ve rekabetin nihai biçimi olarak kabul eden hâkim bir görüş de vardır.

Herakleitos, "Savaş ya da çatışma her şeyin babası, fikirlerin, icatların, kurumların ve hatta devletlerin güç kaynağıdır. Barış ancak eşit güç üstünlüğü ile korunabilecek dengesiz bir durumdur," fikrinde ısrarcı olmuş; bu tez, savaş meselesine kafa yormuş devlet adamı ve generaller tarafından da kabul görmüştür.

Tarihin askeri yorumunda savaş, nihai söz sahibidir; genellikle bilge kişiler tarafından bile doğal, gerekli ve kaçınılmaz kabul edilir.

Bağımsızlığı ve egemenliği tam olan bir devlet, kendisiyle ilgili hiçbir sınırlamayı kabul etmez; herhangi bir müdahaleye kendi iradesiyle karşı koyacak kadar güçlü hissettiğinde savaş kartını açabilir.

Geçerli olan kültür şudur: Bir ulus, kendini savunmak için, her an hazır olmalıdır ve ulusal çıkarları gerektiğinde, varlığını sürdürebilmesi için gerekli ya da kaçınılmaz göreceği araçları kullanmalıdır.

"Barış sonsuz bir rüyadır" sözü doğru mu?

Tarih doğru olduğunu binlerce yıldır kanıtlıyor.

Askeri tarihçiler, savaş sanatı araştırmacıları ve askeri stratejilere göre barış, sadece geçici bir ara veya kısa bir dinlenme molası, sonraki savaş için bir hazırlık dönemidir.

Aklına esen barıştan söz eder ama bütün dünya savaşı sürdürür. Bunda, çocukluktan başlayarak savaşın kaçınılmaz olduğuna, uzun süreli bir barış umudunun veya görüşmelerin ancak bir ütopya veya boş bir hayal olduğuna koşullanmaların da etkisi vardır.

Barış, hiçbir devletin bütçe ayırmadığı, bunu aklından bile geçirmediği bir yatırım alanıdır! Barış, üzerinde konuşulan bir "şey"dir yalnızca. Savaş ise bambaşkadır. Hükümetleri, fabrikaları, şirketleri, tüccarları, ulaştırma hatları, orduları, generalleri, armadaları, komisyoncuları vardır ve bunlar harıl harıl çalışırken güç dengeleri, çıkar ilişkileri, zafer kazanma güdüsü, ötekini bastırma, yenme, yok etme duygusu, her şeyin belirleyicisi durumundadır.

Tarih boyunca insanlar iki tür "barış" tanımış ve bilmiş, bu iki türü yaşamış ve kabul etmiştir. Birincisi, güçlünün gücü yoluyla, savaş ve şiddete dayanarak dayattığı barış; yani galibin dikte ettirdiği barıştır. İkincisiyse, güçlerin, şiddet kullanma irade ve yeteneklerinin dengelenmesi yoluyla kurulanıdır, yani yine güce ve şiddete, sinmeye, misilleme tehdidine dayanır ancak "denge" biçiminde ortaya çıkmıştır.

Bu ikincisi ile küreselleşmeye başlayan beynelmilel sermaye, kendi iş ve dış barışını kurmuştur. Kapitalizmin bu serüveninde; insanoğlunun, barış, özgürlük ve adalet öyküsü hazin ve uzundur. Arada sömürgecilik, emperyalizm, paylaşım savaşları, nükleer dehşet dengesi vardır. Bu dönem ve süreçte; sömürü, baskı,

ölüm, yıkım ve arada da "şiddetin bulunmadığı ortam" olarak barış vardır.

Machiavelli, "Bir hükümdarın üzerinde çalışması gereken tek konu savaştır; onun için barış, yalnızca bir soluk alma dönemi olmalıdır," der. 16. yüzyılın ilk yarısında dünyayı sarsan bu siyaset felsefesi ve yönetim tarzı "savaş yapmak" anlamını taşımaktadır.

Seneca da "Savaş, milletlerin varoluşunun sonucudur," der.

Barışı bozan durum, daima karşı tarafın yarattığı bir nedene dayanır. Böyle bir neden sonunda da bir ulusun ya da bir toplumun üyesi olan birey, salt barışı yeniden oluşturabilmek için ülkesinin bir parçası olarak savaşa katılır. İş bu raddeye geldiğinde başka bir yol da yoktur.

Savaşlar bundan sonra da olanca hızıyla devam edecek, daha çok bölgesel sorun ve sorunlar çıkacak, insanlar kendi haklarını daha fazla arayacaklar ve kaynaklarına sahip çıkma duygusu çok fazla yükselecektir.

İnsanların açgözlülüğü ve ikiyüzlülüğünün, savaşı tabii bir hale dönüştürdüğünün bilincinde olan Çinliler, "Niye birbirinizi öldürüyorsunuz; aceleniz ne? Zaten hepimiz öleceğiz," diyerek insanların telaşını anlayamadıklarını söylerler.

Yaşayan uluslar ve devletler olarak dünyanın geleceği nasıl görünüyor?

Savaş tarihi kayıtları, tüm insanlığa gelecekteki savaş tehditlerinin önemini anlatır.

İleriki yıllar ve yüzyıllarda kargaşadan uzak, uzun, barışçı dönemler olmayacaktır. Savaş, geçmiş çağlarda olduğu gibi devletlerin maksatlarını gerçekleştirmek için bir kuvvet hareketi olarak kalacaktır.

Gelecekteki tüm zamanlar, süregelen ırkçı, ekonomik ve dini gerginliklere tanık olacaktır. Kargaşaların ve çatışmaların bazıları o kadar şiddetli olacak ki bazı devletlerin ulusal varlıkları, toprakları ve güçleri büyük tehlike altına girecektir.

İyi yönetilen bir devlet, hayati ulusal çıkarlarını tehdit edeceği şüphe götürmeyen bölgesel hegemonyaların yükselişini önceden tahmin etmek zorundadır. Bazı durumlar, bu güvenlik tehditlerinin ortadan kaldırılması için askeri çözümü gerektirecektir.

İçinde bulunulan yüzyılın son çeyreğinde, büyük toplumsal ve ekonomik değişikliklerin yaşanması muhtemeldir. Bilgi çağının, jeopolitiğin, süregelen temel özelliklerini değiştirmesi söz konusu olmayacaktır.

Uluslararası düzene, istikrara ve güç dengesine dayalı jeopolitik etkileşimler, devletlerin ulusal çıkarlarını etkilemeye devam edecektir. Ulusal devlet, temel olarak aynı kalacaktır. Bu devletler coğrafi sınırlarla belirlenmiş, tanımlanabilir politik varlıklar şeklinde olacaktır.

İkinci büyük savaş sonrasında kurulmuş olan güç dengesi sayesinde korunan küresel tehditlerin meydana gelmesi artık çok daha zordur. Çünkü dünya, muhtemelen, rekabet halinde olan ve çok kutuplu gerginliklerin yaşandığı, bölgesel hegemonyaların kurulduğu alanlara bölünecektir.

İki kutuplu stratejik dengenin azalan etkisi, halihazırda dünyanın ikinci büyük savaş öncesindeki doğal şartlarına dönmesini sağlamıştır. Rekabet eden devletler, komşularına karşı bir üstünlük sağlamayı düşüneceklerdir.

Bazı uluslar, tarihi üzüntülerini tekrar gündeme getirecek, bir kısmı da yüzyıllardır süregelen yaraları tekrar açacakları için çatışmalar sayıca artacaktır.

Uluslar arasındaki anlayış, bilginin artması, bilginin hızla yayılıp çoğalması, etnik grupları tahrik ederek sorunu, bölgeler içerisindeki kültürel sürtüşmeyi körükleyeceklerdir.

Bazı devletler daha küçük bölgelere, yani etnik kökenlere dayalı coğrafi kesimlere bölünebilir. Bu parçalanma hem devletler arasında hem de devletlerin kendi içerisinde çatışmalara neden olacaktır.

Dünya pazarlarının gittikçe artan iç bağımlılığı ve bilginin yayılmasının sonucu olarak en yerel sürtüşme kaynağının bile çok uzak yerlerde, bir anda kıvılcım haline dönüşerek sempati toplayabilmesi mümkündür. Balkanlar'da süregelen bin yıllık gerginlik, savaşan etnik ve dini gruplar arasındaki yerel bir çatışmanın çok ötesine geçebilmiştir. Burada olanlar Batı'yı, Rusya'yı ve Ortadoğu'nun Müslüman ülkelerini de etkilemektedir.

Hint Yarımadası üzerinde devam eden bölgesel çatışma ve nükleer yarış, Çin ve diğer Güneydoğu Asya ulusları arasında çatışan çıkarlar, Tayvan ve Çin arasında süren ilişkiler diğer bölgesel uyumsuzluk alanlarından biridir.

Geleceğin muhtemel ve kaçınılmaz çatışmaları, büyük olasılıkla, binlerce yıldır medeniyetleri ayırmış olan jeopolitik ve kültürel hassasiyet sınırları boyunca olacaktır.

Bu tarihi hassasiyet sınırları Kuzey ve Güney Avrupa boyunca genişleyip Balkanlar'da birleşerek Ortadoğu'ya uzanır. Avrasya'ya kadar devam ederek Pasifik sınırı civarında güneye döner ve Malay Yarımadası'nda aşağı doğru yönelip Endonezya'nın bulunduğu adalar bölgesine girer.

Geçmişte olduğu gibi, bu politik hassasiyet sınırları etnik, dini, ekonomik ve siyasi çatışmalara sahne olmaya devam edecektir.

Kaynaklar ve bölgesel üstünlüğe ilişkin rekabet arttıkça, sosyopolitik bölgelerin bir araya gelip çatıştığı kesimlerde hegemonyalar ortaya çıkacaktır. Bu hassas bölgelerin zengin doğal kaynaklara, öncelikle de petrole sahip olması nedeniyle, bu bölgeler global güçlerin ve diğer gelişmiş ülkelerin çıkar alanları olmayı sürdürecektir.

Onların bu bölgelerdeki menfaatlerini tehdit eden ciddi bir bölgesel hegemonyanın ortaya çıkması halinde çatışma kaçınılmaz olacaktır.

Ulusal güvenlik stratejileri denildiğinde ne anlaşılmalı?

Devletlerin ulusal güvenlik stratejileri onların yaşamsal ulusal çıkarlarını tarif eder. Her ulus, ulusal varlığı ve bağımsızlığı tehlikede olduğunda çıkarlarını ne pahasına olursa olsun korumaya çalışacaktır. Hayati çıkar, ülkenin topraklarının fiziki güvenliği yanında, şayet bir ittifakta değilse, kendi bölgesini korumayı da içerebilir.

Dünyada büyük güç iddiasında bulunan devletler için ekonomik refahlarını arttırmak, kıymetli madenlere ve ticari kaynaklara ulaşım güvenliğini sağlamak da hayati meselelerden biri sayılır. Bu nedenle yaşamsal çıkarları korumak için de tek taraflı askeri güç kullanmakta tereddüt etmeyeceklerdir.

Modern demokratik devletlerden birbirlerine karşı askeri açıdan büyük rakip çıkmayacaktır. Tam demokrasiyle yönetilen bu devletler arasında savaş imkânsız değilse de karşılıklı ekonomik çıkarları ile politik ve sosyal benzerlikleri nedeniyle böyle bir öngörü oldukça ihtimal dışıdır.

Ulusal güvenlik stratejilerine istinaden kitle imha silahlarının arttırılması, bazı devletlerin kimyasal ve biyolojik silahlara

sahip olmaları, bunların sayılarını arttırmaya çalışmaları dünya barışı yolundaki en büyük tehlikedir. Böyle bir yeteneği ve gücü olan bir rakip önce komşularına, daha sonra da konuşlandığı coğrafyaya tehdit oluşturur.

Dünyada büyük olduğu iddiasında bulunan ve bunu tüm devletlere kanıtlamak için çalışan ABD, Rusya ve Çin'in güvenlik politikalarının üç hedefi vardır:

1. Askeri kapasitelerini herhangi bir saldırıyı önleyecek ve ulusal çıkarlarını koruyacak kadar güçlü hale getirmek suretiyle ülkelerinin fiziki emniyetini sağlamak.

2. Ulusal çıkarlarının tehdit altında olduğu ve olabileceği muhtemel coğrafyalarda varlık ve kararlılık göstermek.

3. Çıkarların ve potansiyel varlıkların bulunduğu bölgelerde ekonomik ve ticari faaliyetlerini güçlendirmek.

Dünyanın gelecekteki güvenlik ortamı ve koşulları, ulusal ekonomik ve sosyal gelişmelerin değişik evrelerinde ulusların iletişim becerileriyle şekillenecektir. Bilgi çağı bazı ülkelerde olumlu etki yaparak sosyoekonomik gelişimi hızlandıracaktır. Bazı ülkelerde ise insanlar, bölgesel hakimiyet hırsıyla kaynaklarını savaş makinesi oluşturmak için kullanan yöneticilerden dolayı acı çekeceklerdir.

Birçok ülke konvansiyonel askeri kuvvetlere, bilgi teknolojilerine ve seçme kitle imha silahlarına yatırım yapacaktır. Kendilerine fazla güvenenler, seçtikleri bölgelerde hakimiyet kurmaya çalışacaklardır. Büyük bir güce doğrudan karşı çıkamayanlar ise onun zayıf noktalarına karşı asimetrik bir strateji kullanacaklardır.

Devletler birbirlerine kendi görüşlerini empoze etmeye çalışacak ve bunun sonunda da savaşlar çıkacaktır.

Gelecekte savaşın temel doğası değişmese de dünyanın kapıları birçok stratejik güvenlik sorununa ardına kadar açıktır.

Devletler gelecekteki savaşa hangi esas ve ilkeler üzerinde hazırlanıyorlar, her şeyi öngörebilirler mi?

Her şeyi öngöremezler! Devletlerin temel dayanakları eski savaşlardan elde edilen tecrübeler ile dünyaca kabul görmüş, savaş sanatı üzerine yazılmış kitaplardır.

Savaş tarihi insanlara hep şunu hatırlatır: Her süper askeri güç, sonuçta karşında bir güç bulur. İkinci büyük savaştan sonra da her devlet, mevcut askeri gücünü, teknolojik yenilik ve endüstriyel kapasitesini etkin bir biçimde muharebe alanına yansıtacak şekilde çalışmaları sürdürmeye devam etmiştir.

Dünya egemenliği peşinde koşan ve böyle bir iddiası olan devletler askeri güçlerini yoğun ve imha yeteneği mutlak bir düzeye çıkarmaya çalışmaktadırlar. Fakat yaratıcı bir düşmanın yeni savaş yöntemleri geliştirerek klasik savaş sanatını ve kesin ateş gücünü işe yaramaz hale getirmesi de ihtimal dahilindedir.

Savaş tarihi Newton'un temel fizik kurallarının askeri ve doğal bir sonucunu ortaya koyar: Üstün bir askeri avantaj sağlayan her teknik ve taktik yenilik, sonunda karşısında avantajı lehine çevirebilecek bir güç bulur. "Gayri nizami savaş" gibi yaratıcı bir rakip, hedefinden şaşmayan ateş gücü üstünlüğünü zayıflatan bir savaş yöntemi ile ortaya çıkabilir.

Mutlak hakimiyet (seri baskı), meydan okuma ve mevcut koşullara uyum sağlayarak düşmana karşı koyma konvansiyonel savaşların en belirgin özelliklerinden biridir. Fakat şu unutulmamalıdır ki, Maocu Çin ordusu, günümüzdeki ordular, Kore ve Vietnam savaşlarında Batı'nın ateş gücü yüksek ordularına

başarıyla karşı koymuşlar ve zaman zaman da bu orduları mağlup etmeyi başarmışlardır.

Becerikli ve iyi motive edilmiş askeri örgütler muharebe alanına çabuk uyum sağlayabilirler ve yaşayarak pek çok şeyi burada öğrenebilirler. Çabuk uyum sağlama becerisi askeri etkinliğin çok önemli bir ögesidir. Taraflardan biri değişir ve uyum sağlarken rakip taraf da benzer bir değişim ve uyum gösterecektir.

Konvansiyonel (klasik) savaşın temelinde, önceden tahmin etme özelliğinin gelişmiş olması ve mükemmel bir seviyede ateş gücü yatar. Bu tip savaşlarda yöntem hep şu olmuştur: Modern harp silah, araç ve gereçlerinden oluşan büyük güç, uygun yer ve zamanda kullanılırsa düşmanın direnme gücünün çökertilmesi için gereken fiziksel ve psikolojik hasar elde edilebilir. 1918'de Batı cephesindeki Alman ordusunun, 1940'da Fransız ordusunun azminin çökmesi böyle olmuştur.

Ama aynı yöntem ikinci büyük savaşta işgal altındaki adaları Japonlardan tek tek almaya kalkışıldığında tam karşılığını alamamıştır; Japonlar, doğal ve insan yapısı mağaralara gömülmüş halde bulunuyor, her fırsatta da buralardan hücuma kalkıyorlardı. Japonlar bir hatta değil, birbirini takip eden seri savunma hatlarıyla savaşıyorlardı. Bu adaların sadece birinde Japonların 70,000 kişilik bir ordusu yok edildi ama saldıranlar (ABD) da 66,000 kayıp verdi.

Batı tarzı (klasik-konvansiyonel) savaşı yenilgiye uğratmaya bir önemli örnek de Pasifik Savaşı'ndan hemen sonra Mançurya'daki dağ direnişleridir. Mao Zedong ve generalleri başarılı gerilla savaşlarından uyarladıkları bir doktrin geliştirdiler ve daha sonra bunu kendilerinden teknoloji ve silah olarak daha üstün rakiplerine karşı kullandılar.

Mao bu savaş tarzını Çin İç Savaşı'nda milliyetçilere karşı daha da mükemmelleştirdi. Kavramları basitti ve üç ilke etrafında odaklanmıştı. Bunlardan ilki ve en önemlisi "bölge kontrolü" idi. Başarılı olabilmek için Mao'nun ordusu öncelikle kendinden çok daha büyük ve daha iyi donanımlı bir düşmanın ortasında kalabilmeliydi. Mao hayatta kalabilmeyi sağlamak için ordusunu küçük birimlere böldü ve onları geniş bir alana yaydı. Böylesine dağınık ve farklı güçlerin komuta kontrolü ve birliğinin sağlanması gibi çok zor bir meseleyi de hallettiler.

Mao dağıttığı güçlerine desteği garantileyip mevzilerini sağlamlaştırdıktan sonra ikinci ilkeyi uygulamaya geçirdi. Bu da "milliyetçi güçleri tecrit etmek ve ayırmak" idi. Bu aşamanın güçlüğü kırsal alanın tamamen kontrol altına alınmasıydı. Rakibin kentlere, demir ve karayollarına çekilmesi ancak bu şekilde sağlanabilirdi.

Son aşama ise düşmanın zayıf noktalarına karşı arazideki gücü birbiri ardına kullanmaktı. Mao'nun yeni savaş anlayışı olağanüstü bir disiplin, sabır ve aşırı zor şartlara dayanabilmeyi gerektiriyordu.

Sonradan Çinliler bu yöntemlerini Kore Savaşı'nda da uygulamaya koydular ve savaşın mevcut şartlarına ayak uydurarak lojistik tesislerini Amerikan hava kuvvetlerinin menzili dışında tutmayı öğrendiler. Hızlı dağılarak birliklerini gizlediler, sadece taarruzdan önce bir araya geldiler. Birliklerinin yerlerini tespit çok zor oluyordu ve taşınmaları kolay olduğu için de havanlar Çinlilerin en gözde silahıydı.

Çinliler geceleri hareket ettiler ve savunma hatlarını sert granit dağlarda kurdular. Amerikan kayıpları kısa sürede arttı, Çinlilerin kayıpları da politik liderlerin kabul edebileceği bir düzeyde

kaldı. Savaşın halat çekme oyununa döndüğü dönemde, hareketli döneme göre çok daha fazla Amerikalı öldü.

Çinliler için kabul edilebilir bir bedel olan kayıplar, Amerikalılara çok ağır geldi. Sonuçta harekât, stratejik beraberlik durumu yarattı. Çinliler için bu beraberlik bir zafer anlamına geldi.

Kore Savaşı'ndan yirmi yıl sonra Vietnamlılar Çinlilerin deneyimlerinden büyük ölçüde yararlandılar ve ateş gücünün imha etkisini azaltan çok yaratıcı metotlar bularak bunları önce Fransızlara, daha sonra da Amerikalılara karşı kullandılar. Vietnamlılar Batılı karşıtlarının çıkardıkları zorluklara uyum sağlamada büyük yetenek sergilediler.

Vietnamlılar, taktiklerini ve harekât konseptlerini Mao'nun konvansiyonel olmayan sistemlerine dayadılar. Muharebe icra şekilleri Çin İç Savaşı'nda kullanılan kuşatma manevralarının bir benzeriydi. Başarılarının sırrı, muharebe alanında iyi bir dağılma ve muharebe alanının iyi hazırlanmış olmasıydı.

Vietnamlılar küçük gruplar halinde dağınık kalmayı yeğlediler ve böylece hızla küçük gruplara ayrılabildiler. Bu nedenle tespit ve imha edilmeleri çok zordu. Ana ikmal yolu kullanmadan lojistik faaliyetlerini yürütebilmeleri de engelleme ateşlerinin başarısını düşürdü. Ancak kazanmak için Vietnamlılar da Çinliler gibi sonunda taarruz etmek zorundaydılar. Başarılı bir taarruz, geçici bile olsa toplanarak bir sıklet merkezi oluşturmayı gerektiriyordu. Üstün istihbaratları doğru yeri ve zamanı seçmelerinde her zaman büyük fayda sağladı. On binlerce askeri bir noktada toplayabilmenin sırrını Fransızlarla yaptıkları muharebelerden iyi biliyorlardı.

Amerikalılar yeni teknolojiler ve yöntemler geliştirdikçe Vietkong ve Kuzey Vietnam ordusu da yeni yöntemler buldu.

Dağılma ve sabırlı olma yetenekleri de savaş ilerledikçe daha da gelişti. Zaman geçtikçe Kuzey Vietnam ordusu aşama aşama güneye iyice yerleşti. Şekil olarak Amerikan ateş gücü, tüm teknolojik imkânlarını etkili bir şekilde kullanmaya çalışıyordu ama artık bunun sonuca hiçbir etkisi yoktu. Kuzey Vietnam zaferi garantilemişti.

Sovyetler Afganistan'da, çok zayıf olan ama savaşma azmi ve iradesiyle muharebe sahasında etkili bir şekilde kalabilme becerisi gösteren bir üçüncü dünya ordusu ile karşılaştığında aşırı güvenliğinin bedelini çok acı bir şekilde ödedi.

Kendilerini sistemli olarak konvansiyonel savaşa göre düzenleyen Sovyetler güneye doğru ilerledi ve birkaç ay sonra da sonu gelmezmiş gibi görünen ve psikolojik olarak çok yıpratan, sistemli, iyi tertiplenmiş pusu ve bir seri çatışmadan sonra geri çekilmek zorunda kaldı. Sovyetlerin, ABD'nin *Vietnam El Kitabı*'ndan istifade etmesi, ateş güçleri, hız kabiliyetleri, savaş helikopterleri kullanmaları da sonucu değiştirmeye yetmedi. Bu defa Mücahitler *Vietnam El Kitabı*'nı iyi kullanıyorlardı. Afganistan'daki askeri başarısızlık ve yenilgi, Sovyetlerin dağılmasının da ilk işaretlerini veriyordu.

Demokrasileri oturmuş ülkelerde, görünen zayiata ve aşırı oranda hasara karşı duyulan antipati, ülke ve dünya kamuoyunun görüşüne duyarlık ve uzun sürecek savaşlar için isteksizlik gelecekte de devam edecektir. Zaman ve sabrın değerini öğrenen, gücü az ama savaşma azmi ve iradesini kaybetmeyenler için bu faktör onların lehine işleyecektir. Çabuk başarı peşinde koşmak da nihai zaferi garanti etmemektedir. Ama şu kesin ki Çin deneyiminde de olduğu gibi, bir orduyu ne pahasına olursa olsun muharebe sahasında tutmanın, savaşın ilk kuralı olması gerektiğini ortaya koymuştur.

Son zamanlardaki savaşlarda, zayıf olan ordular kuvvetlerini dağıtarak, telekomünikasyon, lojistik ve ulaşım altyapılarını olabildiğince ayırarak hava harekâtının süresini ve hasarını sınırlandırmayı öğrenmişlerdir. Üstelik her şeyi havaalanlarına, karadan havaya füzelere, karmaşık ve hasar görmesi pek muhtemel olan komuta kontrol sistemlerine bağlamanın, yarardan çok zarar getirdiğini anlamışlardır.

Zaman, sabır ve kendini feda etmeye istekli olmak, teknolojik gelişimin rakibi olarak ortaya çıkmaktadır. Kırsal kesimde oraya buraya dağılmış ve müdahale edenin bir iki uçağını düşürebilecek birkaç füze ve uçaksavar, taarruz edenin sabrını tüketmeye ve hayal kırıklığını artırmaya yeterli olacaktır.

Savaş, yaşamayan bir kütle üzerine yaşayan bir gücü gönderme hareketi değildir. Gelecekte de yaşayan iki gücün çarpışması olacaktır. Rakip yenilmediği sürece, onun yenebileceğinden de kuşku duyulacaktır. Böyle olunca da kontrol kimsenin elinde değildir.

Savaşın zamana bağlı olmayan ve gelecekte de değişmeyecek olan ögeleri nelerdir?

Bütün askeri tarihçiler, ünlü stratejistler ve konuya ilgi duyan tüm düşünürler, savaşı doğru bir şekilde anlamanın tek yolunun ona tarih merceğiyle bakmak olduğunu ısrarla vurgulamışlardır. Askeri teori, ancak geçmişin gerçekleri üzerine oturtulduğu zaman faydalı olur. Bunun nedeni geçmişin sürekli olarak belirli şekillerde kendisini sürekli tekrarlaması değil, geçmişteki olayların, savaşın her zaman geçerli olan yönlerini ortaya koymasıdır.

Savaşın değişmeyen özelliklerinin başında, onun daima politikanın arkasından gelmesi vardır. Çünkü savaş, politik amacın bir aracıdır ve politikanın güç kullanarak devam etmesidir.

Savaşın en yaygın özelliklerinden biri de "sürtünme"dir. Çok basit gibi görünen her şeyin ne kadar zor olduğu görülür, zorluklar giderek artar ve sonunda, savaşı yaşamamış olan insanların anlayamayacağı bir çeşit sürtünme oluşur ve birbirine değen her şey tutuşur.

Savaşta tehlike, karmaşa, korku, aşırı yorgunluk, bıkkınlık ve huzursuzluk, düşmanca bir çevre ile birleşince hem insan hem de makinelerin etkinliği azalır.

Savaş alanları genişledikçe, birlikler dağıldıkça, harekâtlar arttıkça; diğer birliklere yakın olma, dinlenme, coğrafi bölgenin tanınması gibi fiziksel ve psikolojik kaynaklar gittikçe yok olmaya başlar ve baskı artar. En mükemmel laboratuvar bile savaş alanının maddi ve manevi etkinliğini yansıtıp gösteremez. Hiçbir teknoloji de bu derdi çözemez.

Savaşın baskıları; düşünmek için çoğu zaman hiç vakti olmayan, tipik anlamıyla, tam bir çelişkili bilgi yumağı içinde, önemli kararlar vermek zorunda olan liderin ayrılmaz bir parçasıdır. Acı ve tehlikenin baskısı altındaki duygular zihne hâkim olur.

Böyle bir psikolojik sis perdesi içinde net ve eksiksiz düşünceler üretmek kolay değildir. Bu da "askeri teknik devrim, hedefini hatasız bulan bombalar, lazer ışınlarıyla bilgi çemberi kurmak, böylece de savaşın kaderinin değişeceği" gibi fikirlerin ne kadar tehlikeli ve ütopik olduğunu göstermektedir.

Bu gibi açıklamaların hiçbir temeli yoktur. Bu açıklamaları yapan kişiler gerçeklerden, savaş alanından ve insan doğasından da habersizdir. Herhangi bir bireyin sahip olduğu özel bilgilerin çoğu, bireyin bunları kendi kararlarını verirken kullanma derecesiyle orantılıdır. Hiç kimse bildiği her şeyi diğerine anlatamaz;

çünkü kişi kullanabileceği bilginin pek çoğunu, sadece kendisi bir hareket tarzını planlarken kullanabilir.

Savaşta, algılayıcıların erişemediği, bilgisayarların ulaşamadığı bir sürü kritik bilgi mevcuttur.

Önemli olan şeylerin, hengâmenin ortasında kaybolacağı bir bilgi ortamında, mevkii ne olursa olsun, dikkate alacağı veya "aman boş ver" diyeceği her şey kısıtlıdır. Bireyler tehlike, yorgunluk ve bezginlikten ne kadar şikayetçiyse, yanlış anlama ve aldatmalardan da o kadar fazla etkilenirler.

Savaşı önceden tahmin edilemez hale getiren şey, en başta insanları birbirine düşmanca etkileşime sokmasıdır. Savaş soyut değil, gerçek bir düşmana karşı yapılır. Ve düşmanın her zaman çeşitli seçenekleri olacaktır. Siyasi şartlar, sürtünme ve belirsizlik tarihin yarattığı şeyler olmaktan ziyade, bizzat savaşın doğasından çıkan olgulardır.

Son 3500 yıllık tarih şunu göstermiştir ki belirsizlik, yanlış hesaplama, yetersizlikler ve en önemlisi de şans savaşın içinde var olmaya devam edecektir. Ve nihayetinde kimin galip, kimin mağlup olduğuna karar verecek olan faktör teknolojiden ziyade kararlılık, moral ve savaşabilme becerisini içine alan bir liderliktir.

Gelişmiş teknolojiye bağlı olarak uzaktan cezalandırma yöntemi ile düşmanın dövüşme azminin kırılabileceğini ileri süren ve bunun yeterli olabileceğine inanan görüşler vardır. Bunun anlamı; savaşın nihai hedefleri olan muharebe sahası, bölgedeki halk ve kaynaklara direkt ve devamlı bir güç ve baskı uygulamaya gerek görmemektir.

Muharebe sahasına fiziksel yönden hâkim olmadıkça uzaktan cezalandırma boş bir uğraştır. Çok büyük bir ateş gücü tek başına düşmanı bulunduğu bölgeden çıkarmaya yetmez.

Yüksek yoğunluklu çatışma alanının şehirlere ve sivil altyapısına kayması çok ciddi sorunlara yol açar. Bunu uygulayan orduya, kendi kamuoyunun modern silahların savunmasız insanlara karşı kullanılmasını gördüğünde göstereceği tepkiyi de tahmin etmek zor değildir.

Savaş aygıtı olan ordunun tek görevi savaşmak değil, aynı zamanda caydırıcı olmaktır. Buna rağmen, caydırıcılık dinamiklerinin ne olduğu tam olarak anlaşılabilmiş değildir. Bilinen tek şey, caydırıcılık tehdidini geçerli bir unsur haline getirmenin çok önemli olduğudur. Tehlike ve risk büyükse caydırıcılık tek başına bunu önleyemez.

Caydırıcılıkla etkinliği bir arada tutmak operasyonel bir bütünlük gerektirir. Caydırıcılık, ancak ve ancak, birbirini tamamlayan unsurlar birbirini desteklediğinde ve zaferi sağlayacak şekilde ortak bir katkıda bulundukları zaman başarıya ulaşır.

Hedefin ele geçirilmesi için kaçınılmaz olan taarruz sistemlerinin amacı insanları öldürmek ve her şeyi tahrip etmek değildir. Esas mesele, bu taktik harekâtın stratejik bir sonuca dönüşmesidir. Bunun esas mekanizması da kara muharebe gücünün kapasitesidir.

Dünyadaki her devlet, ne olacağı belli olmayan yüzyıllar içinde, kiminle ve nasıl savaşılacağı konusunda, önceden düşünülmüş varsayımlarla, gerek duyduğu gücü planlama yoluna gidebilir.

Her muharebe alanında, her koşul altında, her şekilde, galip gelmenin şartı: Sağlam, iyi donanımlı, iyi eğitimli, iyi liderli bir kara gücüne sahip olmaktır.

Yüksek teknoloji klasik savaşın harekât tipleri üzerinde büyük değişimlere sebep oldu mu?

Konvansiyonel askeri yeteneklerin yerine ileri teknolojinin konulmasını ileri süren görüşler, bilimin insanlarla ilgili karmaşık

sorunlara basit çözümler üretmesi gerektiği inancından kaynaklanır. Ancak Fransız ve Amerikalıların Vietnam'da uğradığı bozgun, teknolojik üstünlüğün her zaman askeri başarıyı garanti etmediğini bütün dünyaya göstermiştir.

Gelecekteki olayları önceden tam kestirememe savaşın doğasında vardır. Bu nedenle başlangıçta, hangi güç ve yeteneğin savaşta başarıyı elde edeceğini ısrarla ileri sürmek, yanlışı da beraberinde getirecektir. Deniz ve hava kuvvetleri elbette çok önemli ve hayatidir ama bundan sonra yapılacak savaş, daha öncekiler gibi karada kazanılacak veya kaybedilecektir.

Gelecekteki savaşta teknolojik üstünlük sayesinde, kara muharebe birliklerinin kullanılmasından vazgeçilerek, çatışma alanlarından uzak mesafelerde bulunan mevzilerden atılacak gelişmiş ve isabet gücü yüksek silahlarla galibiyetin gerçekleşebileceğini sanmak, savaş sanatını hiç anlamamış olmak demektir.

Yüksek teknolojinin kullanılmasıyla kolay ve kansız bir zafer kazanmanın mümkün olacağı yolundaki fikirler yeni değildir. Klasik savaşa alternatif olarak stratejik nükleer silahlara ağırlık verilmesi gerektiğini savunan "Yeni Bakış" adı altında stratejik görüş de vardır. Bu görüşün sahipleri, daima bir çatışma ortamının yaşandığı bu dünyada, sıkıntı yaratan her türlü karmaşıklığa karşı basit ve tek çözüm arayan insanlardır.

Bu iyimser bakış açısına sahip olanlar, teknolojik değişim sayesinde klasik savaşın tarihe karışacağını da ısrarla vurgulamışlardır. Ne zaman ki Güneydoğu Asya ve diğer bölgelerdeki savaşlar çıkmış ve teknolojinin sadece bir yere kadar işe yaradığı anlaşılmış, bu görüşün geçersizliği de kanıtlanmıştır.

Geçen yarım yüzyıl içerisinde, Hollanda'nın Endonezya'da, Fransızların Hindiçin ve Cezayir'de, Amerikalıların Vietnam'da,

Sovyetler Birliği'nin Afganistan ve Çeçenistan'da yürüttükleri savaşlar hüsranla sonuçlanmıştır. İleri teknoloji ve teknolojik üstünlük bu neticelere engel olamamıştır.

Bütün bunlar açık bir şekilde göstermiştir ki, teknolojik üstünlük ne muharebe alanında ne de diploması masasında zaferi garanti eden başat bir faktör değildir.

Savaşın geleceğine ilişkin bir diğer mesele de silahlı kuvvetlerin yapısının ne olması gerektiğidir. Mesele hangi silahların alınması gerektiği ve hangi savaş yeteneğinin ön plana çıkarılması ile de sınırlı değildir. Savaşın ne olduğu, zaferi ve yenilgiyi hangi koşulların yarattığı, ne amaçla güç bulundurulduğu hususları da tartışmalar arasındadır.

Teknolojiye gönülden inananlar için savaş, karmaşık olsa da önceden kestirilebilen bir olgudur. Yenilgi, basit bir maliyet/kâr analizidir. Herhangi bir askeri yeteneğin etkin olarak kullanılması ise imha edilen hedeflerin ve karşı tarafa verdirilen zayiatın hesaplamasından ibarettir.

Halbuki savaş tarihinin görüntüsü bambaşkadır. Gerçek savaş, doğası gereği oldukça belirsiz bir girişimdir. Şans, sürtüşme ve stres altında insan aklının karşılaştığı engeller, olayların sonuçlarını önceden kestirebilme yeteneğini büyük ölçüde sınırlar.

Savaşta zaferin anlam kazanması, mağlubiyetin yenilen tarafın zihninde yer etmesine bağlıdır. Askeri gücün nihai hedefi, savaşta kozlarını paylaşan tarafların kesin bir siyasi karara ulaşmasını sağlamaktır.

Savaşta, teknolojinin önemi göz ardı edilemez ancak teknoloji, askeri harekâtların icrası ve sonucuna etki eden etkenlerden sadece biridir. Bu etkenler; muharebenin özelliği, kapsamı ve cereyan ettiği bölge, savaşan tarafların niteliği ve hedefleri;

yerel, ulusal ve uluslararası toplumların tutumları ve en önemlisi çatışmaya neden olan siyasi meseledir.

Clausewitz'in uzun yıllar önce söylediği gibi, "İnsana özgü faaliyetler arasında savaş dışında hiçbiri, bu denli sürekli ya da evrensel olarak şansa dayalı değildir."

Her savaş doğası gereği farklı bir olaydır ve icrası önceden, analitik olarak kestirilemez.

Geçmişteki savaşlarla gelecekteki savaşlar arasında benzerlikler ve farklar nelerdir?

Gelecekteki savaşa kafa yoracak olanların birçok sorunla uğraşmaları gerekecektir. Bunların içinde en önemli olanı, nelerin değişip nelerin değişmeyeceğidir. Savaş gücünün yapısı, konvansiyonel ve asimetrik doktrinler, sevk ve idare prensipleri, zayıflık ve hassasiyetlerin giderilmesi, kesin başarı için nelerden vazgeçilemeyeceği gibi konular her şeyin başında gelecektir.

İnsan, hükümet, ordu üçlemesi değişmeyecek olan parametrelerdir. Savaşlar ya "sınırlı" olacak ya da "tam savaş" şeklinde yapılacaktır. Her zaman olduğu gibi sınırlı savaşlar daha fazla ve bölgesel tarzda görülecektir. Sınırlı savaşlar, aynı zamanda "uzatılmış savaşlar" yıllarca sürecektir. Politik ortam her zaman belirleyici olacaktır. Savaş siyasi nedenlerle yapılacak ve sadece vurmayı değil, toprak ele geçirmeyi de kapsayacaktır.

Teknoloji tek başına, korku, karmaşa, belirsizlik ve savaşın toz duman halini ortadan kaldıramaz. Dünya hakkında modern bilimin gösterdiği her şey, insanların büyük bir karmaşa içinde olduğu ve doğrusal olmayan bir evrende yaşadıklarıdır. Muharebe alanı bilgisinde üstünlük sağlanabilir, ama insanlar tam bilgi üstünlüğü ile herhangi bir şey kazanamazlar; çünkü bilgi tek başına düşman hakkındaki bilgi ve yeteneklere ulaşamayacaktır.

Rakip her zaman, kazanma yöntemleri bulmada sayısız imkanlara sahip olacaktır. Zekâ, hayal gücü ve birikim karşı koymanın silahlarıdır. Savaş ortamında çok farklı durumlar söz konusudur. Bunlar sık sık ve birdenbire değişir ve çok azı ilk fark edildiği gibidir. Birçok unsur çok büyük önem arz eder, hasmın hür iradesi her an karşıdakinin kararlılığına set çekebilir. Yıpranma ve hatalar ise sıradan olaylardır.

Manevra ve ateş gücü, savaşın nasıl yönetileceğini belirleyen en önemli iki faktör olmaya devam edecektir. Üstün ateş gücü çok nadir olarak savaşın sonucunu belirleyen faktör olmuştur. Ordular ve uluslar bombaların, topçu ateşinin ve füzelerin neden olduğu yıkımlara dayanma konusunda kayda değer bir esneklik sergilemişlerdir.

İkinci büyük savaşta dört yıl süren stratejik bombardıman Nazi rejiminin ve Almanların iradesini kırmak için yetersiz kalmıştır. Vietnam üstündeki yoğun bombardıman da yenilgiye engel olamamıştır.

Ateş gücü karşı tarafı hırpalar, zayıflatır, moralini de bozabilir ama zafer için gerekli politik hedeflere kendi başına ulaşamaz. Hatta, kararlı savaş güçlerini istila ettikleri yerlerden de çıkaramaz.

Kararlı manevralar yapmak son derece güçtür. Çünkü binlerce kişilik bir teşkile çok geniş bir alanda manevra yaptırmak için çok değişik yeteneklere sahip olmak gerekir. Risk her zaman yüksektir ve kara savaşlarında yıpranma öylesine büyük bir önem kazanır ki, çok iyi hazırlanmış bir manevra planı bir anda, büyük kayıplara yol açan çok sert bir mücadeleye dönüşebilir. Komutanın tecrübesine bağlı olarak da kendi gerilerinde veya kanatlarında, şaşırtıcı bir şekilde düşman birliklerinin varlığı, nadiren de olsa tam bir çöküntüye yol açabilir.

Özü taarruza dayandığı için manevra yapmak gelecekte de geçmişteki gibi zordur. Manevra yapan taraf savunma yapan tarafa göre daha fazla açıkta kalma, fark edilme ve imha riskini göze almak zorundadır. Savaş güçlerinin bir muharebeyi başarıyla sonuçlandırmasını sağlayan etken, ateş ve manevra arasındaki karşılıklı ve çok hassas ilişkidir.

İki tarafın elinde de hedef şaşırmayan silahların bulunduğu hesaplandığında muharebe sahasının daha da genişleyeceğini tahmin etmek güç değildir. Çok küçük taktik birimlere bölünen ve geniş alanlara yayılan ordulara karşı saf düzeninde cephe taarruzu, sızma ve kuşatma gibi yöntemler düzenlenemeyecektir. Çekim merkezleri ve karar noktaları, artık eskisi kadar kolayca belirlenemeyecektir. Coğrafi açıdan bir yerde toplanıp sıklet merkezi de oluşturulamayacaktır.

Çok keskin bir şekilde belirlenen savunma hatları, birbirine bağlı muharebe merkezleri ve geçmişte kullanılan lojistik sistemleri, yerlerini insan ve etki kaybını asgariye indiren isabet gücü yüksek, esnek, dağınık ve bağımsız hareket edebilen teşkillere bırakacaktır.

Yüksek isabet gücüne sahip silahların hiçbiri çok küçük birimlere bölünmüş ve geniş alanlara yayılmış güçlü birlikleri yok edemeyecektir. Bu şekilde tertiplenen kuvvetin yapması gereken şey, muharebe alanında dağınık ve kopuk olarak bulunan birimler arasında koordinasyonu ve kontrolü muhafaza etmek olacaktır.

Muharebe esnasında manevra kabiliyeti ile imha kabiliyeti arasındaki dengenin doğru bir şekilde uygulanması gerekecektir. Taraflardan biri, savaş metotlarından birini uygulamaya koymak için çaba sarf ederken karşı tarafın açık hedefi haline gelebilecektir.

Ateş ve manevra arasındaki dengenin gerçek durumuyla ilgili yapılacak yanlış bir değerlendirme, büyük bir yenilgi riskini de artıracaktır. Taraflardan birinin teknolojik yeniliklere uyum sağlamada yavaş kalmış olması veya doktrin ve politikada yanlışlıklar yapması bu dengeyi bozabilir. Ateşle yapılacak bir taarruz tehdidine karşı yapılacak en doğal hareket, muharebe alanında orduları küçük birimlere bölmek, yaymak ve hızla toplanarak sıklet merkezi oluşturmak olmalıdır.

Dağınık haldeki düşmanı yok etmek isteyen kendisi dağılmak zorundadır. Az sayıda birlikle tutulan geniş muharebe alanı, asgari zayiatla işgal edilebilecek boş alanlar sağlayacaktır. Düşmanın geniş alana yayılmış olan birlikleri arasına kuvvet sokarak imha ve teslim olmaları çabuklaştırılabilir.

Manevra yapma ve bölgeyi işgal etme becerisi, düşmanın ilk başarı ilkesi olan kontrolü onun elinden alacaktır. Ülkenin her tarafına yayılmış, küçük birlikler halinde hareket edebilen, yüksek hız yeteneğine sahip, iyi yetiştirilmiş bir kara manevra gücü, hasmın savunmasının devamlılığını sağlamasına fırsat vermeyecektir. Kritik arazi arızalarını kontrol ve ele geçirme, muharebe alanını çok net bir şekilde görebilme yeteneği, düşmanın parça parça olan güçlerini bir araya toplamasını zorlaştıracaktır.

Baskın tarzındaki taarruzun bilgi çağındaki hedefi, makine çağındakiyle aynı olacaktır. Yani, karşı tarafı süratle etkisiz hale getirmek için ateş gücü ve manevra, imha edici harekâtlarla dengeli bir şekilde kullanılacak ve sonuçta düşmana karşı koyma iradesi psikolojik olarak çökertilecektir.

Ancak yeni teknolojiler ve gelecekteki düşmanın yapısı, baskın şeklindeki taarruzları oldukça farklı hale getirebilir. Hedefler farklı olacaktır. Düşman isabet yüzdesi yüksek silahlara

sahip olduğu sürece operatif ve taktik taarruzların gelecekteki savaşta bedeli yüksek olacaktır. Muharebe alanındaki gelişmeler, stratejik taarruz taktiklerini, savunmaya geri dönülmesini mecbur kılabilir.

Çok geniş bir alana yayılan düşmanı imha etmek için, onun tamamını kaplayacak veya geniş alanda bağımsız hareket edebilecek, yüksek muharebe yeteneği olan manevra gücüne ihtiyaç olacaktır. Böyle bir harekât düşmanın savunma hatlarına karşı geleneksel cephe harekâtından ziyade baskın şeklinde olacaktır.

Gelecekteki baskın, hedeflere isabet eden ve onları vuran silahlarla başlayan, düşmanın savunma hatlarının tamamını etki altına alan manevralarla devam eden sürekli ve amansız bir harekât tarzında yapılacaktır.

Geniş bir bölgeyi, farklı birimlerden oluşan muharebe gücüyle, hızlı bir şekilde etki altına almak için hem ateşin hem de manevranın havadan yapılması gerekecektir. Hız ve çeviklik, güvenliğin ve düşük zayiatın garantisidir.

Bazı tahminlere göre, dünya nüfusunun yüzde 60-70'i çok uzun olmayan bir gelecekte, kentsel alanlarda yaşayacaktır. Kentlere taarruz, kentlerin savunması, buralarda yapılacak muharebeler nasıl olacaktır?

Meskûn mahallerde muharebe yani şehirlerde çarpışma "kompleks arazi"de savaştır. Beyrut, Berlin, Stalingrad ve benzeri yerlerde meydana gelen büyük zarar ve zayiatı bilen profesyonel askerlerin kaçınmayı tercih ettiği bir savaş türüdür.

Meskûn mahallerde muharebe; dağlarda, ormanlarda, derin kar ve şiddetli soğuklarda yapılan muharebeler gibi bir özel

harekât tipidir. Bir sokak muharebesi başlatmaktan başka bir seçenek kalmadığı zaman, harekât başarılı olsa bile, muharebenin bedeli zayiatı ve zaman açısından ağır olacaktır.

Gelecekte taraflardan biri şehirlerini, karşı tarafın askeri gücünden korunmak için muhtemelen bir sığınak olarak görecektir. Meskûn mahallerde muharebe, ateş gücünü, teknolojiyi, hızı büyük ölçüde keser.

Meskûn mahallerde muharebe, her zaman en zarar verici muharebe şekli olmuştur, bundan sonra da öyle olacaktır. İkinci büyük savaşta Rus ordusu Berlin mücadelesinde 300 bin zayiat vermiştir. Amerikalıların zayiatı da çok fazladır. Çeçenistan'ı ele geçirmek için yapılan Rus hücumları da binlerce asker ve sivilin ölümü ile sonuçlanmıştır.

Geçmiş zamanlarda her iki taraf da sokak çatışmalarının meydana getireceği zararı bildiği için meskûn mahal muharebeleri çok sık görülmezdi. Ama bugün durum farklıdır ve bu muharebe tipi daha çok kullanılacaktır. Özellikle de zayıf olan, umudu kırılmış taraf, şehirlerini savunmak için elinden geleni yapmaya çalışacaktır.

Büyük bir şehir merkezi çok boyutludur. Askerler, yeraltının ve çok katlı binaların oluşturduğu tehditlerle mücadele etmek zorundadır. Her bina, savunan tarafından askerlerin kullandıkları birer yuva olacaktır. Dahası, deneyimli bir savunmacı binalar arasında kolayca seri bağlantılar kuracaktır.

Manevra alanı sınırlı olduğundan, şehir ortamı hareket yeteneğini engeller, silahların etkisini ortadan kaldırır ve nişan menzilini asgari düzeye indirir. Binaların birbirine yakınlığı muharebede karışıklık meydana getirir, komuta ve kontrol zorluğu yaratır. Sonuçta, muharebenin askerler üzerindeki psikolojik etkileri büyür.

Çeşitli yönlerden gelen tehditlerin askerler üzerinde güçten düşürücü etkileri olur ve ayrıca yakın muharebe, asker birimlerinin yakasını bırakmayan parçalanma sürecini hızlandırır.

Şehir merkezlerinin ve nüfusun hızla yayılması gelecekteki meskûn mahallerdeki muharebeleri daha da zora sokacaktır. Şehirlerde zenginden fakire uzanan karışık bir nüfus vardır. Sosyal koşullar suistimal edilmeye elverişli olduğundan olumsuz koşullara karşı yapılacak en küçük bir kışkırtma, açlık, hastalık, toplumsal isyan, kültürel kargaşa ve diğer şiddet biçimlerini başlatabilir.

Meskûn mahaller genişlemeye devam ettikçe hayati önem taşıyan bölgelerin etrafını da saracaklardır. Bu meskûn mahaller jeostratejik ağırlık merkezini oluşturacak, hükümet, ticaret, iletişim ve ulaşım faaliyetlerinin tüm hayati işlevlerini içereceklerdir.

Açık arazilerdeki savaşlar için ideal olan bilgi ve sürat değişkenleri, savaşanlardan biri kritik bir araziyi kendi işgal etmek istediği zaman farklı boyut kazanır. Şehri savunmaya karar verenin amacı hasmını yavaşlatmak ve mevcut gücünü azaltmakla beraber taarruz edeni hezimete uğratarak zafer kazanmaktan ziyade yenilgiden kaçınmaktır. Bu durumlarda savunanın tek yardımcısı zamandır. Hızlı karar vermek için taarruz edenin girişimleri geciktirilebilir, bozulabilir ve dağıtılabilirse, meskûn mahal muharebeleri bir yıpratma harekâtına dönüşebilir. Ve bu çatışma saldırının zayiatını artırır. Kentler ateş gücünden ve gözetlemeden korunma sağlarken kenti savunana, hazırlanmak için daha büyük imkânlar bahşeder.

Açık arazilerdeki muharebelerde, hızlı zafer kazanma ihtiyacı, generalleri kesin sonuçlara ulaşmaya zorlar. Zaman çarçabuk ezilmelidir. Meskûn mahal muharebelerinde, bunun tam tersi

geçerlidir. Şehirlere zamansız ve acele girişler saldırının aleyhine, savunanın lehine işler.

Orduların farklı teknolojik ve taklit becerileri önemli bir etkendir. Taarruza karşı savunmada meskûn mahal muharebesi büyük bir dengeleyicidir. Tarihsel kanıt, meskûn mahal muharebelerinin büyük zayiata mal olduğunu hatırlatır. Taarruz edenin, hasmın, kendisini böyle karmaşık bir alana çekmesi planına alelacele düşmemesi lazımdır.

Altyapı bozukluğu ve aşırı kalabalık olan şehirlerdeki muharebelerde doğan zararın daha sonra tekrar yapılandırılma ihtiyacı vardır. Meskûn mahal muharebelerinde temel hizmetler parçalanacak ve binlerce masum insan ölecek, evler ve hastaneler ile diğer yapılar zarar görecek, büyük bir mülteci kitlesi yaratılacaktır. Bombalardan ve füzelerden kurtulanlar, bu kez salgın hastalık ve açlığa yenik düşeceklerdir.

Bu tür bedeli ağır harekâtlar, uluslararası yasalara ve demokrasinin olmazsa olmazı olan insan haklarına taban tabana terstir. Meskûn mahal muharebelerinin yaratacağı sivil zayiatı ve meydana gelecek büyük hasarı dünyaya kabul ettirmeyi hiçbir devlet başaramaz.

Hasım taraf doğrudan taarruz etmiyorsa büyük çaplı bir harekât düzenleyerek şehre girmektense şehir, çepeçevre kuşatılarak kontrol altına alınabilir. Kuşatma şehrin dış dünya ile bağlantısını kesecektir. Şehrin hava, kara ve varsa denizyolları kapatılır; gıda, enerji, su ve sağlık hizmetleri dahil her türlü tabii kaynakları kontrol edilir; ticari, finansal ve idari kaynakları bastırılır.

Buna rağmen şehir mücadeleye devam etme azim ve iradesini gösterebilir. Şehri savunmaya karar veren tarafın halk

desteği tamsa, stokları da belli bir süre için yeterli ise, taarruz edeni meskûn mahallerde savaşmaya mecbur edebilir. Kente hiç girmeden bir şekilde etrafından dolaşarak geçmenin ne getirip ne götüreceği ise çok ince stratejik ve taktik hesapları gerektirir.

Tam savaş ve uzatılmış savaş nedir? Paylaşım savaşı ne demektir?

Tam savaş; bir devletin başka bir devletle veya ittifak halindeki birkaç devletin, rakip bir devletler grubuna karşı maddi ve manevi tüm gücüyle yürüttüğü silahlı mücadeledir. Tam savaşta devletler topyekûn güçleriyle savaşa girerler. Birinci ve ikinci büyük savaşlar tam savaşlardır. Dünyanın iki tarafa ayrıldığı ve ülkelerin imkânlarının tamamını savaşa sürdükleri bu savaşların ikisi de dört yıl sürmüştür. Böyle olunca da tam savaşlar kara, deniz ve havada çok şiddetli cereyan etmiş, sonuçta da çöküntü, insan ve ekonomik kayıplar olarak hızla gelmiştir. Tam savaşlar, topyekûn güçle yapıldığı için on yıllarca sürmemelerinin nedeni, ulusal kaynaklarının ancak birkaç yıl dayanabilmesidir.

Uzatılmış savaşlar ise dünya kurulduğundan beri aralıksız süregelen, hiç eksilmeyen, hiç de eksilmeyecek olan savaşlardır. Sınır meselesi, toprak iddiaları, inanç farklılıkları, tarihten gelen öç alma duyguları, madenler, sular, ideoloji, daha doğrusu her şey bu tür savaşların bahanesidir. Bu savaşlar bölgeseldir ve savaş alanları da buna bağlı olarak sınırlıdır. Genellikle iki devlet veya halk arasında cereyan eder. Taraflardan biri başka bir devlet tarafından desteklenirse (bu iki taraf için de geçerli olabilir) daha geniş zamanlara yayılır.

Paylaşım savaşları coğrafya ile ilgilidir. Eğer coğrafya petrol ve kıymetli madene sahipse, konumu itibariyle ulaştırma hatları

ve ticaret yollarının güvenliği için önemliyse burası paylaşım savaşlarına aday bir yerdir. Ama bu savaşlar için orada yaşayanlar arasında, devlet veya halkta bazı yerel sürtüşmeler olması lazımdır. Bu sürtüşmeler yoksa çıkarılır!

Paylaşım savaşlarının bir uzatılmış savaş haline gelmesinin nedeni, yereldeki silahlı mücadelenin içine dünyada birbirine rakip olan büyük güçlerin girmesidir. Bunların siyasi, askeri ve ekonomik imkânlarının çatışma alanına aktarılması savaşı uzatmakla kalmaz, insan kayıplarını ve tahribatı da arttırır.

Savaş, on yıllar sonra, büyüklük iddiasındaki devletlerin kendi çıkarlarını esas alan bir antlaşma ile sonuçlanırsa bile bu geçici olarak ateşin üzerindeki külden öteye geçmez. Böyle olunca da bunlara sürüncemede kalan savaşlar demek en doğrusudur.

Düşük yoğunluklu çatışma, asimetrik savaş ve gayri nizami savaş kavramlarının birbiriyle ilişkisi nedir?

Düşük yoğunluklu çatışma ve asimetrik savaş, özellikle Amerikalı araştırmacılar tarafından kullanılan, güya gayri nizami savaşı başka sözcüklerle anlatmaya çalışan uydurma terimlerdir.

İki türlü savaş vardır. Birincisi nizami olan yani konvansiyonel (klasik) savaş. İkincisi de gayri nizami yani eşit olmayan kuvvetler arasında yapılan savaş. Savaş terminolojisi budur; uydurma tabirler, birbirinden farklı karakterdeki bu iki savaşın ne stratejisine ne de taktiklerine hiçbir şey katmadığı gibi, konuya uzak olanların da kafalarını karıştırmaktan başka bir işe yaramaz.

Konvansiyonel (klasik) savaş devletlerin orduları arasında yapılır. Temel hareket tarzı da taarruz ve savunmadır. Gayri nizami savaş ise bir devletin güvenlik güçlerine karşı, hükümeti

olmayan, ideolojik bir amaca hizmet eden silahlı gruplar tarafından yürütülen mücadeledir. Temel savaş tarzı ise baskın ve pusudur.

Gayri nizami savaşın geçmişi milattan önceye dayanır ve zayıfın kuvvetli karşısındaki tertip ve tedbirlerini içerir. "Vur-kaç" olarak ifade edilen taktiğin de anlattığı gibi amaç, toprak kazanmak ve elde tutmak değildir. Rakiple de sıkı sıkıya bir savaşa tutuşmayı içermez.

Gayri nizami savaşın başlatılmasının iki temel nedeni vardır. Bunların ilki, bir yabancının toprakları işgal ve istila etmesi, diğeri ise yönetimi ele geçirmiş olası bir dikta sisteminin halka uyguladığı baskı ve şiddettir.

Gayri nizami savaş yapan teşkillerin personeline, İspanyolcada "küçük savaş" anlamına gelen "gerilla", birliklerine de "gerilla birliği" denir. Dünya gayri nizami savaş tarihinde gerilla örgütleri için "görünmeyen ordular" tabiri kullanılır.

Gayri nizami savaşın başlatılması ve sürdürülmesi üç aşamayı gerektirir:

1. Gerilla gruplarının hazırlanması ve örgütlenmesi.
2. Gerillanın başlatılması ve kökleşmesi.
3. Gerillanın gelişimi ve hareket savaşına dönüşümü.

Bir gerilla birliği, 10 kişiden başlayarak 1000 kişiye kadar çıkabilir. Ama bu savaşta, klasik ordularda olduğu gibi asker sayısının çokluğu ölçü değildir, çünkü beklenen ve yapılması gereken iş farklıdır. Silahlı propaganda, taciz, moral bozma, şaşkınlık yaratma, halkı kendine çekme gibi siyasi amaçlar gerillanın öncelikleridir. Zayıflığı yakalayınca da gerilla, eşek arısı ve akrep gibi saldırır.

Bir gerilla grubu genellikle şu bölümlerden kurulur: Haber alma, harekât, sabotaj, savaşçı toplama, silah, eğitim, ikmal,

karargâh, sağlık ve propaganda. Her grubun ayrı ayrı görevleri vardır.

Gerillalar kırsal ve şehir olmak üzere iki alanda faaliyet gösterirler. Tarih boyunca ilk hareketin kırsalda başladığı, sonradan şehirlere intikal ettiği görülmektedir. Kırsalda alan hâkimiyeti başlangıçtaki askeri ve siyasi hedeftir.

Gayri nizami savaş halk desteği olmadan, yabancı bir güç tarafından siyasi ve askeri destek almadan devam ettirilemez, uzun süre yaşayamaz.

Gerilla, "her zaman her yerde ve hiçbir yerde olmayan"dır. Dünyadaki gerillaların hocası kabul edilen Alberto Bayo'nun tarifi ise şöyledir, "Mükemmel bir gerillacı ne düşmanı savaşa davet eder ne de düşmanın kendi şartları içinde savaşa tutuşur."

Gayri nizami savaş; siyasi amacı, örgütlenme yapısı, muharebe teknikleri ve hedefleri çerçevesinde klasik savaştan tamamen farklı bir silahlı mücadeledir. Çok geniş kapsamlı bir konudur, bütün coğrafyalarda yaşanmış, bazen kazanılmış bazen de kaybedilmiştir. Burada anlatılanlar ise gayri nizami savaşın çok küçük bir pratiğidir sadece.

İttifak ile koalisyon arasındaki farklar nedir?

İttifak ile koalisyon arasında birçok benzerlik olmasına karşın, bu iki kavram politik ve yapısal açıdan oldukça farklıdır. Uzun vadeli bir tehdide karşı, kapsamlı bir savunma mekanizması sağlamak için kurulduğundan, ittifaklar karşılıklı çıkarlara dayalı resmi mutabakatlardır.

Buna karşılık koalisyonlar geçicidir, belirli tehditlere karşı ortaya çıkarlar ama bunlar da ulusal çıkarlar için kurulurlar. Koalisyonun maksadı gerçekleşince de dağılırlar. Koalisyonlar

karakter itibariyle politik olarak zayıftır, ihtiyaç dışında gelişirler.

Ulusal askeri yetenekler, koalisyonun muharebe gücünü arttırmak için diğer koalisyon üyeleri tarafından desteklenir. Büyük çapta harekât ihtiyacı olan koalisyonlar için büyük ordulara sahip üye ülkeler önemlidir. Bazı koalisyonlarda sembolik olarak katılan üyeler olabilir. Bu ülkelerin askeri açıdan önemi olmayabilir ama koalisyonun uluslararası meşruiyetini arttırırlar.

Çokuluslu harekâtlarda, koalisyonu ayakta tutan güvendir. Sabır, hoşgörü, açık sözlülük, ilişkilerde dürüstlük, karşıt görüştekilerle iletişim esastır.

Yeni ve gelişmiş teknolojiler her ne kadar savaş alanındaki liderler arasında iletişim sağlasa da koalisyon faaliyetleri, teknik yetersizlikler, yabancı dil sorunları, kültürel farklılıklar, tarihi ve jeopolitik konuların önemsenmemesi yüzünden başarısızlığa uğrayabilmekte veya istenen verim tam alınamamaktadır.

Gelecekteki savaşlarda ittifak ve koalisyon ihtiyacı, geçmiş çağlara nazaran çok daha fazla olacaktır. Hiçbir devlet, süper güç olsa dahi, uzun vadeli bir savaşı tek başına sürdüremez ve stratejik bir çözüme ulaştıramaz.

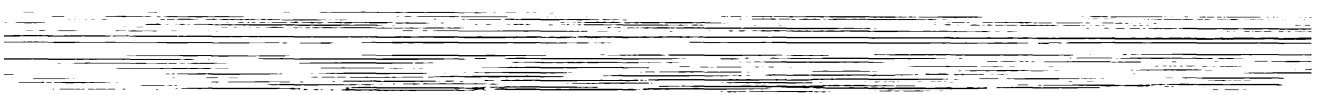
Diğer önemli bir konu da saldırmazlık ve barış antlaşmalarının güvenliği ve geçerliliği meselesidir. Siyasi ve askeri tarihin gösterdiği şudur:

1. Barış antlaşmalarının geçerliliği, tarafların ulusal çıkarlarının devam edip etmediğine bağlıdır.

2. Bir saldırmazlık antlaşmasının olması, o ülkeye karşı yapılacak savaşın planlarının hazırlanmasına engel değildir.

Bir örnek vermek gerekirse, Almanya ve Sovyetler arasındaki saldırmazlık anlaşmasıdır. 23 Ağustos 1939'da Almanya ile

Sovyet Rusya, büyük törenlerle çok önem verdikleri saldırmazlık antlaşmasını imzaladılar. Almanların Rusya seferi ise 22 Haziran 1941'de başladı. Saldırmazlık paktının imzalandığı tarihte Alman kurmayları Rusya'ya saldırı planını bitirmek üzereydiler. "Barbarosa Direktifi" adı altındaki taarruz planı ve bu plana uygun olarak hazırlanan; kara, hava ve deniz kuvvetleri, taarruz tarihinden altı ay önce de kendi planlarını yapmışlardı.

II. BÖLÜM
ÜÇÜNCÜ DÜNYA SAVAŞI
(BÜYÜK SAVAŞ)

Yeni bir büyük savaşın (Üçüncü Dünya Savaşı) kaçınılmaz olduğuna dair emareler var mı?

Olmaz mı? Hem de çok var!

Devletlerin, özellikle de dünyada süper güç olma iddiasındakilerin, yıllık bütçelerinden silahlanmaya ayırdıkları parayı ve bunun her geçen yıl artarak devam ettiğini görmek yeni bir büyük savaşın kaçınılmaz olduğuna dair en keskin ve en belirgin işarettir. Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin de ekonomik refahlarını hiçe sayarak savaş araç gereçlerine büyük bütçeler ayırmaları, büyüğün, ortancanın ve küçüğün de gelecekteki savaşa doğru yol aldıklarını gösteren çok önemli bir emaredir.

Gözden kaçırılan, kıymet verilmeyen bir mesele ise bireysel silahlanmadır! Neredeyse dünyadaki tüm ülkelerde bu, sanki medeni bir hak ve uygarlıkmış gibi, alıp başını gitmiş durumdadır. "Bunun gelecekteki savaşla ne ilgisi olabilir ki?" diye düşünmek, bilgisizliğin yanında ileri derecede saflıktır. İnsan silahı niçin temin eder? Kendi güvenliği, yani kendini korumak için...

Kendini korumak her zaman savunmada kalarak olmaz; şartlar öyle gelişir ki saldırmak zorunda da kalınabilir. Silah insana güven verir ve ruhunu mücadeleye hazır hale getirir. Böyle bir toplum savaş kararını verecek olan hükümetini, bilinç altında oluşan duyguyla tereddütsüz onaylayacaktır.

Taraflar silahlanıyorlarsa buna acilen bir düşmanlık gerekmeyebilir ama silahlanmış halde kaldıkları sürece çok önemsiz bir politik neden bile kendi doğasını aşan çok büyük bir etkiye, gerçek bir patlamaya dönüşebilir. Silahlanma yarışı gizli düşmanlıktır, sürdüğü sürece de taraflar harekât için uygun zamanı bekleyeceklerdir.

Çok dillendirilmese de ekonomik yeterlilik; jeopolitikçilerin "Yaşam Sahası" teorisi, ulusların ve devletlerin pratiğinde siyasi ve askeri faaliyet hiç hız kesmeden yürürlüktedir. Ekonomik yeterlilik kavramını jeopolitikçiler ekonomik alanda ülkenin kendi kendine yeterli olması anlamında kullanırlar. Onlara göre her siyasi varlık ihtiyaç duyduğu her şeyi üretebilmelidir. Fakat bu mümkün değildir; hiçbir ülke tüm ürün ve hammaddelere sahip olamaz. Bu nedenle ihtiyaçlar var olan yerlerden karşılanmalı veya nüfusu artan, büyüyen bir ulus genişlemelidir. "Yaşam sahası" coğrafi bir nitelik taşımakta ise de uygulamada siyasi ve askeri bir yöntemdir.

Mahan'ın, "Denizlere hâkim olan, dünyaya hâkim olur", Macinder'in "Kenar kuşağa hâkim olan, karalara hâkim olur" tezleri geçerliğini koruduğu gibi, daha da kıymet kazanmış durumdadır.

Birinci büyük savaş imparatorların, ikinci büyük savaş ideolojilerin savaşı gibi görülmekle birlikte, gene de temel sebep toprak ve toprağın sahip olduğu hammadde ve kaynaklardı. Nüfus,

ihtiyaç ve kaynak; tüm dengeleri altüst eden ve işi silaha doğru sevk eden nedenlerin başında gelen üç faktördür.

Üçüncü Dünya Savaşı da genel yapısı itibariyle diğer iki büyük savaşa mı benzeyecek?

Jeopolitik açıdan bakıldığında, büyük savaşın patlak vereceği Dünya, bu konuda hiç de belirsizlikler taşımamaktadır. Büyük savaşın geçmişte yaşananlara benzeyeceğine dair veriler ve işaretler vardır. Savaş, geçmişte olduğu gibi gene, ekonomik gelişmelerin başını çeken ülkelerin egemenlik ve kaynak alanlarını genişletme veya elindekini kaybetmeme isteklerinden çıkacaktır.

Bugünkü kalkınmış uluslar, 19. yüzyılda olduğu gibi dünyanın geri kalan bölümünü egemenlikleri altında bulunduramıyorlar. Gelişmiş olan dünyaya katılmaya çalışan devletler ise siyasi ve ekonomik sıkıntılar içerisinde, demokrasilerini olması gereken standartlara yükseltememekteler. Bu tip ülkelerin gelecekte yaşayabilecekleri askeri olaylar, büyük ölçüde bu ülkelerin kendi içlerindeki ve aralarındaki ilişkilerin bir sonucu olacaktır.

Bazı ülkeler, komşularının topraklarının bir bölümünün kendilerine ait olduğu iddialarını hâlâ devam ettirmektedir. Bazıları ise bütün bölgelerde dine dayalı yönetim tarzını hâkim kılmaya çalışmaktadır. Tüm bu ülkelerin amacı kalkınmayı hızlandıracak olan hammadde kaynaklarına ulaşmaktır. Ve bunların çoğu, savaşı hedeflerine ulaşmanın meşru bir yolu olarak görmeye devam etmektedirler. Salt prestij kazanma adına da olsa yeni topraklar elde etme arzusu, onların ulusal politikalarını belirleyen önemli bir etkendir.

Özellikle otoriter hükümetlerin iş başında olduğu devletlerde yeni topraklar fethetme meşru bir tutku halini alır. Bu durum

fiiliyata döndüğünde, ekonomik ve stratejik çıkarları nedeniyle büyük gücü elinde bulunduranların kaçınılmaz biçimde çatışma bölgelerine girmelerine neden olur.

Dünyanın büyük bir bölümü ekonomik olarak ya durgunluk ya da gerileme süreci yaşamaktadır. Kalkınmakta olan dünya toplumlarının büyük çoğunluğu, ekonomik olarak yerel tüketime yetecek düzeyde tarıma ve basit şekilde maden çıkarmaya dayalı olma özelliklerini sürdürmektedir. Modern tıbbın ortaya çıkışıyla birlikte, bu ülkeler ekonomik ve siyasi planlarını altüst eden bir nüfus patlaması yaşamaktadır.

Bu toplumlar arasındaki savaş, yeniden en ilkel şekline bürünme istidadı gösterecektir. Etnik nedenlere dayalı sorunlar veya paylaşım sorunu, nüfus büyümesinin yol açtığı farklılaşma nedeniyle bir iç savaş için ortam hazırlayacaktır. Nüfus yoğunluğu fazla olan devletler, daha az insanın yaşadığı komşu ülkelere karşı planlı istila girişiminde bulunacaklardır.

Çok sayıda mültecinin sınırların dışına taşmasıyla da şiddetin tohumları atılacaktır. "Üçüncü Dünya" olarak tanımlanan ülkelerde savaş daha az gelişmiş güçlerle yapılacak, belirli bir strateji ve amacı olmaksızın yıllarca sürecektir. Böyle bir gelişme, Afrika'da bazı bölgelerde yaşandığı gibi, savaşın yol açabileceği en kötü sonuçları doğuracaktır: Kasıtlı açlık, aşırı vahşet ve toplu katliam...

Üçüncü Dünya Savaşı topyekûn bir mücadele şeklinde mi cereyan edecek?

Böyle olmak zorunda, aksi halde büyük politik ve askeri sonuçlara ulaşılamaz; yerel, sınırlı ve uzatılmış savaşlardan bir farkı olmaz. Topyekûn savaşın beş temel unsuru vardır:

1. Savaş alanı savaşa giren ülkenin topraklarının tümünü kapsar.

2. Halkın tümü savaşa fiilen katılır. Bundan dolayı etkin bir topyekûn savaş yapmak için ekonomik sistemin savaşın amaçlarına hizmet edecek şekilde uyarlanması gerekir.

3. Büyük kitleleri savaşa katmak, içte halkın moralini yükseltmek ve dışta düşmanı zayıflatmak için propagandaya ihtiyaç vardır.

4. Topyekûn savaş hazırlıklarına çok önceden başlanmalıdır.

5. Topyekûn mücadele, etkin ve uyum içinde savaşabilmek için birinci sınıf bir başkomutanın sevk ve idaresinde olmalıdır.

Üçüncü Dünya Savaşı'nda beş kıta da harekât alanı olacak mı?

Güney Amerika ve Afrika büyük savaşın coğrafyası olmayacaktır. Gelişmekte olan ve demokrasileri tam oturmamış buradaki devletlerin birbirleriyle süregelen çatışma ve kavgaları tarih boyunca görüldüğü gibi gene sürüp gidecektir. Global güçlerin birinden alacakları siyasi ve askeri destek sayesinde, diğeri öbürüne mevzii bir üstünlük sağlayabilecek; fakat tüm coğrafyayı altüst edecek bir durum meydana gelmeyecektir.

Nükleer silahların, birbirine karşıt güçlerin elinde bulunmasının dünya barışına katkı sağladığına, dolayısıyla da büyük savaşın çıkmasını engellediğine dair yaygın bir görüş vardır. Bu tez artık geçerli değil mi?

Soğuk savaş dönemi sayılan 1945-1991 yılları arası için bu doğrudur. Sovyetlerin dağılmasıyla iki tarafa bölünmüşlük

ortadan kalktığı gibi ülkeler arasındaki bağlar da gevşedi. Artık çok kırılgan bir denge var. İklim değişikliğinin dünyayı hızla kuraklığa doğru götürmesi, yeraltı sularının azalması, enerji kaynaklarının gittikçe tükenmesi, nüfusun her geçen gün artmaya devam etmesi, insanoğlunun hiç değişmeyen egemenlik tutkusu, iklim değişikliğinin kaçınılmaz şekilde tetikleyeceği göçler, önü alınamayan silahlanma, kuraklık ve kıtlığın nüfusu besleyememesi, kapitalist sistemin her geçen gün çöküntüye gitmesi, iklim değişikliğine bağlı olarak göçlerin getireceği yeni hastalıklar, biyolojik ve kimya silahları için hiçbir tedbir almama, terörün her geçen gün tarz ve yöntem değiştirerek devam etmesi bugünkü devlet ve ulusların kaçınılmaz sorunlarıdır.

Son zamanlarda Almanya ve Fransa'nın birlikte "Avrupa Ordusu" kuracaklarına ve böylece daha bağımsız olarak hareket edeceklerine dair haberler var. Bu mümkün mü ve dünyanın gidişatını etkileyebilir mi?

Düşmanları kim? Amerika mı, yoksa Rusya mı? Bu iki ülke de 70 yaşına giren NATO'ya mensup. NATO'nun halen 30 üye ülkesi var ve yıllık bütçesi bir trilyon dolar. Bu paranın %67'sini Amerika karşılıyor. NATO'nun yeni bir kimlik aradığı doğru. Amerika'nın; Çin'in Avrupa'daki ticari ilişkilerine kısıtlama getirmesine veya Çin-Avrupa ortaklığına karşı çıkmasına misilleme ise boş bir fanteziden öteye gitmez. Nedeni ise şudur: Büyük kapışma Amerika ve Çin arasında olacağından; değil ordu kurmak, Amerika'nın tarafında yer almaya mecbur kalacaklardır. Fransa ve Almanya'nın okyanuslar üzerinde hiçbir hükmü olmadığı gibi, Almanya'nın nükleer silahı bile yoktur; savunması da Amerikan Ordusu tarafından sağlanmaktadır.

Üçüncü Dünya Savaşı'nın çıkmasına sebep olabilecek, stratejik hassas bölgeler nereler?

Baltık, Doğu Avrupa, Balkanlar, Ortadoğu, Doğu Asya, Hindiçin bölgesi ve Pasifik birinci önceliği taşımaktadır.

Savaşın başını, muhtemelen nükleer silahlara sahip ve nüfus olarak topyekûn savaşı zorlanmadan karşılayabilecek ülkeler çekebilir diyebilir miyiz?

Bu doğal bir şey; çünkü dünya egemenliği ve kaynaklar peşinde koşanlar da bu ülkeler. Ama bazıları büyük savaşın liderliğini üstlenebilecek durumda değiller, büyük savaşta ancak ittifaklarla taraftar olabilirler.

Nükleer silaha sahip olduğu bilinen ülkeler ve nüfusları: Amerika (330 milyon), Rusya (145 milyon), Çin (1 milyar 400 milyon), Hindistan (1 milyar 340 milyon), Fransa (67 milyon), İngiltere (56 milyon), Pakistan (197 milyon), İsrail (9 milyon).

Halihazırda dünyadaki savunma harcamaları 1 trilyon 739 milyar dolara yükselmiş durumdadır. Amerika 700 milyar, Çin 228 milyar, Rusya 66 milyar, Fransa 57 milyar, İngiltere 47 milyar, Almanya 44 milyar dolarlık savunma (savaş!) bütçesine sahiptir. Hindistan'ın savunma bütçesinin de 60 milyar dolardan aşağı olmadığı değerlendirilmektedir.

Büyük savaş kimler arasında olacak ve neden çıkacak?

Üçüncü Dünya Savaşı; ABD, Çin ve Rusya arasında olacak. Bunlardan biri veya ikisi tarafından diğerine karşı yapılacaktır. Nedeni şunlardır:

1. Enerji kaynaklarının kontrolü.

2. Su kaynaklarının kontrolü.

3. Okyanuslar üzerindeki deniz ticaret yollarının kontrolü.

Dünyadaki gayri safi hasılanın %50'sinden fazlasını enerjiye bağlı faaliyetler oluşturmaktadır.

Kuzey ülkeleri; Kanada, İskandinavya ve Rusya içilebilir suyun %80'ini kontrol etmektedir.

Okyanuslar üzerindeki deniz ticaret yollarının tamamını, 11 uçak gemisi ve en gelişmiş teknolojik imkânlarla donatılmış savaş filolarıyla Amerika kontrol etmektedir.

Örneğin; Napolyon, kıta politikasının başarısızlığından büyük dersler almıştı. "Denizlere hâkim olan bir ulusun başka bir şeye ihtiyacı yoktur." sözü ona aittir. Okyanus bölgesine hâkim olmak, en geniş stratejik kavramla sınırsız olmak demektir.

İnsan nüfusunun %65'ten fazlası Himalayalar altında yani Hindistan, Pakistan ve Çin'de yaşamaktadır. Bu bölgenin tüm içilebilir su kaynakları Himalaya, Keşmir ve Nepal bölgelerinden doğmaktadır. Keşmir, Pakistan-Hindistan-Çin işgalindedir. Amerika, Çin'in ve İran'ın enerji kaynaklarına ulaşmasını engellemek için Afganistan'da kuvvet bulundurmaya devam etmektedir. İran-Pakistan-Afganistan arasında bulunan Belucistan ise istikrarsız bir bölgedir. Çin, kapalı olan yoluna bir çare olarak Gwadar yarımadasını Pakistan'dan kiralayarak Umman Denizi'ne çıkış yapmıştır.

Dünya enerji kaynaklarının %65'inden fazlası Ortadoğu'da bulunmaktadır. Ortadoğu enerji kaynaklarına tam hâkimiyet, Amerika'nın vazgeçemeyeceği, siyasi, askeri ve jeopolitik bir hedeftir. Büyük Ortadoğu Projesi, Amerika'nın bölgedeki tahakkümünü sağlamlaştırma planıdır. Bölgede kurulmaya çalışılan Büyük

Kürdistan da projenin önemli bir parçasıdır. ABD, Rusya, İsrail; birinci hatta olmakla birlikte, Fransa ve Almanya'nın ikinci derece desteğinde Ortadoğu'da bir Kürdistan devleti inşa etmek uzatılmış savaşların nihai siyasi hedefidir.

Deniz ticaret yollarının kontrolü ikinci büyük savaştan sonra Amerika'ya geçmiştir. Amerika'nın Cibuti Üssü bu amaçladır. Sri Lanka'da Çin ile çekişmesi bu konuyla ilgilidir. Sarı Deniz'de Çin ve Amerika itişmesi gene ticaret yollarının kontrolünden kaynaklanmaktadır. Amerika'nın dünya üzerinde yüzü aşkın ülkede askeri üsleri olup buralarda 350 binden fazla askeri bulunmaktadır.

Çin, son hızla deniz kuvvetlerini güçlendirmeye çalışmaktadır ama henüz uçak gemisi yapıp yüzdürebilmiş değildir. Amerika boş durmamaktadır! Güney Çin Denizi'nin altında bulunan ve en büyük toprağa sahip olan Avustralya, savunma harcamalarına astronomik bütçeler ayırmaya başlamıştır.

İngiltere, Fransa, Almanya, Japonya büyük oyunda başrol alacak durumda değillerdir. Fransa'nın Batı Afrika'daki sömürgeler dışında bir etkinliği yoktur. İngiltere'yi Amerika'nın yanından hiçbir sebep ayıramaz; Almanya ve Japonya mali kapital ve finans sistemlerini bir kenara atıp Amerika'nın karşısına geçemezler.

Savaşın birer tarafında Amerika ve Rusya'nın olacağını sanmak büyük bir yanılgıdır. Rusya, her iki büyük savaşta da İngiltere ve Amerika'nın müttefikiydi.

Savaşın muhtemel rakipleri bir tarafta Amerika-Rusya, diğer tarafta da Çin-Hindistan olacaktır. Avrupalılar ile Uzak Doğu'nun ileri gelen ülkesi Japonya'nın Amerika ile birlikte hareket etmesi kaçınılmazdır.

Büyük Savaş'ta Rusya'nın Amerika'nın yanında ve müttefik olarak Çin'e karşı hareket etmesi ilk duyulduğunda şaşırtıcı geliyor. Bunun asıl sebepleri nelerdir?

Sebep, Rusya'nın coğrafyası, coğrafyanın var ettiği jeopolitik durum ve bu duruma bağlı olarak da mevcut su kaynakları ile maden bölgeleridir. Nasıl Çin'in, Hindistan'ın ve Hindiçin'in su kaynakları Himalayalar'dan başlıyorsa, Rusya'nın Urallar doğusunda bulunan Orta ve Doğu Sibirya'yı besleyen nehirlerinin çıkış yerleri Moğolistan topraklarında bulunmaktadır. Moğolistan'ın güneyinde yer alan İç Moğolistan, Çin'in topraklarına dahildir. Yani Çin ile Rusya arasında doğudan batıya, geniş bir cephe halinde Moğolistan arazisi bulunmaktadır.

Rusya'nın endüstri bölgeleri, demir çelik işletmeleri, önemli yatakları, petrol ve diğer kaynakları iki ana bölgede yoğunlaşmıştır. Buralar Urallar'ın hemen doğusu, Orta ve Doğu Sibirya'dır. Orta ve Doğu Sibirya; maden kömürü havzaları, gümüş, altın, krom, bakır, manganez, nikel, kurşun, fosfat, kükürt, kalay, çinko ve benzeri madenlere sahip olan zengin topraklardır. Endüstri merkezleri ve demir çelik işletmeleri de ağırlıklı olarak bu bölgelerdedir.

Soru şu: Sınırları Avrupa'dan başlayan ve neredeyse nüfusunun üçte ikisi Urallar'ın batısında, sahip olduğu dev coğrafyanın altıda birinde yaşayan Rusya, neden ordusunun %65'ini Doğu Rusya'ya konuşlandırmış? Çünkü hemen güneyinde, 1 milyar 400 milyon nüfusa sahip, nükleer silahları olan, dünyadaki her ülke ile ticaretini geliştirmeye çalışan, Rusya'nın doğusundaki maden yataklarına şiddetle ihtiyaç duyan, okyanuslarda da iddia sahibi olma gayretleri içinde bulunan, dünyada büyük güç,

hatta en büyük ve tek güç olma hesapları peşinde koşan bir Çin var. Rusya'nın gelirlerinin %56'sı petrol ve doğalgaza bağlıdır. Petrolün varil başına iniş çıkışları Amerikan güdümünde hareket eden petrol üreten ülkelerin kuruluşlarının elindedir. Savaş bir tarafa, normal zamanda bile petrol fiyatlarının aniden aşağı çekilmesi Rusya'yı cari olarak hemen etkilemektedir.

Büyük savaş, dünya nüfusunun yoğun olduğu Doğu Asya ve Hindiçin bölgesi ile Pasifik merkezli olacaktır.

Savaş coğrafyası, iki büyük savaşta da görüldüğü gibi, stratejik olarak, Afrika ve Güney Amerika olmayacaktır. Avrupa, Batı ve Merkezi Rusya savaştan uzak alacaktır. Keza bir ada durumunda olan Kuzey Amerika, yani ABD'nin toprakları da savaş görmeyecektir.

Himalayalar'dan çıkarak dünyanın en büyük nüfus coğrafyasının su ihtiyacını karşılayan, Moğolistan'dan çıkarak Rusya'nın Orta ve Doğu Sibirya'daki topraklarının su gereksinimini karşılayan akarsuların çıkış yerleri, kaynağın ilk bölgeleri, nükleer silahlara karşı en hassas stratejik hedeflerdir.

Büyük Savaşı kim başlatacak ve savaş ne zaman başlayacak?

"Savaşı kim başlatır ve savaş ne zaman başlar" sorularının cevabı; yıl, ay, hafta, gün gibi sayılarla verilemez. Çünkü bunu savaşı başlatacak olan bile bilmez. Bu, bir tarihin verilememesi anlamında değil, koşulların kaçınılmazlığı ile ilgilidir ve o zaman mutlaka gelecektir. Zaman kimin aleyhine çalışıyorsa, durum dayanılmaz bir kerteye gelince de savaşı o taraf başlatacaktır. Bu ülke Amerika Birleşik Devletleri'dir.

Çin zaman kazanmak için elinden geldiğince siyasi ve ticari ataklar yapmaya devam ediyor. Amerika da siyasi ve

ticari yaptırımlara başvuruyor ama zaman Amerika'nın aleyhine çalışıyor.

İlk silahın patlaması için bir bahane gerekmez mi?

Zaten savaş haklı veya haksız bir bahane ile çıkacaktır. Bahane dolu bardağa küçük bir fiske vurmaktır. Ana sebep ise bardağın taşıyor duruma gelmiş olmasıdır. Bir sınır karakolu olayı, bir uçağın düşürülmesi, bir balıkçı teknesinin batırılması, bir terör olayı, bir suikast ve akla hayale gelmeyen bir faaliyet barutu ateşleyen kıvılcımı çakabilir. Daha da ötesi, hiç olmayan bir olay gerçekmiş gibi gösterilerek savaş açılabilir.

Üçüncü Büyük Savaş nasıl yapılacak?

Taraf olan ülkelerin topyekûn katılımı ve konvansiyonel (klasik) savaş doktrini kullanılarak yapılacaktır. Toprakları işgal edilen ülkelerde halkın bir bölümü, kendi ordularının organizasyonu sonucu gayri nizami savaş yöntemleriyle çatışmalara katılacaktır.

Savaşa karar veren bir devletin yapması gereken ilk iş nedir?

Savaş kararı alan bir hükümetin kendi silahlı kuvvetlerine, yapılacak sefer veya harekât hakkında bir direktif vermesi şarttır ve yapılacak ilk iştir. Bu direktif, politik, askeri ve ekonomik hedefleri belirtmek ve tarif etmek zorundadır. Varsa müttefikler ve onlardan beklenen faaliyetler ile görevler de direktifte yer almalıdır.

Askeri ve politik kurmaylarının direktif üzerinde olasılık hesapları da dahil, uzun süre çalışmaları gerekir. Nehir hatları,

demiryolu güzergâhları, endüstri ve sanayi bölgeleri, ordulara verilecek fiziki hedefler, taarruz mihverleri, düşman kuvvetlerinin çekilme ihtimali olan bölgeler gibi net ayrıntılar olmalıdır.

Böyle bir direktif, kara, deniz ve hava kuvvetlerinin savaş planlarını, kendilerine verilen vazife ve sorumluluklar çerçevesinde doğru, gerçekçi ve uygulanabilir şekilde yapmalarını sağlayacaktır.

Savaş hazırlığının yapılması ve savaşın nasıl yürütüleceği konusunda "direktif" hayati bir dokümandır. Üçüncü Dünya Savaşı da böyle bir direktifle başlayacaktır. İkinci Dünya Savaşı'na ait orijinal bir direktif aşağıdadır:

Führer ve Silahlı Kuvvetler Yüksek Komutanlığı
ÇOK GİZLİ
18 Aralık 1940
21 sayılı direktif
BARBAROSSA HAREKÂTI

Alman Silahlı Kuvvetleri, İngiltere ile savaşın sona ermesini beklemeden, Sovyet Rusya'yı Barbarossa Harekâtı kapalı adını verdiğimiz, yeni bir sefer ile yenilgiye uğratmaya hazır bulunacaktır.

Kara Kuvvetleri, bu nedenle, işgal altındaki toprakların (Avrupa ülkeleri) baskın tarzındaki taarruzlarına karşı güvenli tutulması şartıyla, elindeki tüm kuvvetleri muharebeye sokmaya hazır olmalıdır.

Hava Kuvvetleri, Doğu Seferinde Kara Kuvvetlerine, kara harekâtını çabuklukla sona erdirme olanağı kazandıracak ve Doğu Alman topraklarına düşman hava akınlarına karşı azami koruma sağlayacaktır. Asıl çabanın doğuda olması; ne savaşın

bütünlüğünü, ne silah endüstrimizin toplandığı bölgelerin, düşman hava taarruzlarına karşı koruyamayacağımız seviyede olmamalıdır. İngiltere'ye ve özellikle İngiltere'nin ikmal yollarına yönelttiğimiz taarruzların zarar görmesine yol açacak kadar da ileri götürülmemelidir.

Deniz Kuvvetleri için asıl çaba, Doğu Seferi sürerken de uygun bir ölçüde olmak üzere, İngiltere'ye dönük olacaktır.

Sovyet Rusya'ya karşı tasarlanan harekât için kıtaların yığınaklanması ve diğer görevlerle ilgili harekâtın başlamasından sekiz hafta önce emir verilecektir.

Bu süreden daha fazla zamanı gerektiren hazırlıklara hemen başlanılmalı ve bunlar 15 Mayıs 1941 tarihine kadar tamamlanmalıdır.

Bütün komutanlıklar tarafından yapılacak hazırlıklar aşağıdaki düşüncelere dayandırılacaktır:

1. Genel amaç:

Batı Rusya'da bulunan Rus ordusunun büyük kısmı, başında zırhlı birliklerin bulunduğu kollarla yapılacak derin yarmalar ve atak harekâtlar sonunda yok edilecektir. Muharebeleri, geniş Rus kara sahasına götürme yeteneğindeki düşman kuvvetlerinin geri çekilmesi önlenecektir.

Çekilen düşman kuvvetlerinin hızlı takibi suretiyle, Rus Hava Kuvvetleri'nin Alman anayurduna taarruz etme imkânına sahip olamayacağı bir çizgiye ulaşılacaktır. Harekâtın son hedefi, Asya Rusyası'nın ağzını tıkayan ve genellikle Volga-Archangel uzanımında bulunan hatta ulaşmak olacaktır. Bu çizgi ele geçirilince Urallar'da kalan Rus Endüstri Bölgesi, gerekirse, Hava Kuvvetleri tarafından ortadan kaldırılacaktır.

Bu hareket sırasında Rus Baltık Filosu kısa zamanda üstlerinden yoksun bırakılarak, muharebe edemez duruma düşürülecektir.

Rus Hava Kuvvetleri'nin müdahaleleri başlangıçtan itibaren önlenecek ve bu kuvvetlere yönelik şiddetli taarruzlar yapılacaktır.

2. Umulan Müttefikler ve Onlara Düşen Görevler:

a. Harekât alanımızın kanatlarında, Sovyet Rusya'ya karşı sürdürülecek bu savaşta Romanya ve Finlandiya'nın aktif işbirliğine güvenebiliriz.

Bu iki ülkenin savaş güçleri muharebeye girdiği zaman bu kuvvetlerin Alman güdümü altına alınma biçimi, Silahlı Kuvvetler Yüksek Komutanlığı tarafından düzenlenecektir.

b. Romanya'nın görevi, kendi kesimi karşısındaki Rus kuvvetlerini tutmak ve geri bölgelerdeki faaliyetlere yardımcı olmaktır.

c. Finlandiya, Alman Kuzey Grubu'nun (XXI. Grup) Norveç'ten intikalini örtecek ve daha sonra bu grupla işbirliği yapacaktır. Hanko'nun kurtarılması da Finlandiya'nın sorumluluğundadır.

d. İsveç'in demir ve karayollarını, en geç harekât başladığı zaman, Alman Kuzey Grubu'nun intikali için kullanılmasına izin vereceği beklenilmektedir.

3. Harekâtın Yapılması:

(A) Kara Kuvvetleri:

Harekât alanı Pripet Bataklıklarıyla güney ve kuzey olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Asıl taarruz kuzey yarıda yapılacaktır. Burada iki ordular grubu muharebeye sokulacaktır.

Bu iki ordular grubundan güneyde bulunan, yani tüm cephenin ortasında harekât yapacak olan grubun görevi, olağanüstü

derecede güçlü zırhlı ve motorlu teşkillerle, Varşova ve kuzeyi bölgesinden taarruza geçerek Beyaz Rusya'daki düşman kuvvetlerini yok etmektir.

Bu harekât, kuvvetli çevik teşkillerin kuzeye çark etmesine imkân sağlayan bir durum meydana getirecektir. Bu birlikler daha sonra, Doğu Prusya'dan Leningrad genel yönünde ilerleyecek olan Kuzey Ordular Grubu'yla, Baltık Devletleri bölgesindeki düşman kuvvetlerinin yok edilmesinde işbirliği yapacaklardır. Leningrad ve Krostadt'ın ele geçirilmesini izleyecek olan bu genel taarruzun başarıyla sonuçlanmasından sonra, önemli ulaştırma ve silah üretim merkezi olan Moskova'nın ele geçirilmesini hedef alan öteki harekâta başlanacaktır.

Rusya'nın direnme yeteneğini ortadan kaldıracak derecede çabuk çökmesi ancak her iki hedefin aynı zamanda ele geçirilebilmesi ile mümkün olacaktır.

XXI. Grubun asıl görevi, Doğu Harekâtı sırasında Norveç'in korunması olarak kalmaktadır. Bu görev için gerekli kuvvetler (Doğu Kolordusu) dışında kalan elindeki tüm kuvvetler, ilkin Petsamo Bölgesi ve madenleriyle Kuzey yolunun korunmasında kullanılacak, daha sonra Fin kuvvetleriyle koordineli olarak Murmansk demiryolu ilerleyecek ve Murmansk'ın kara ikmal yolunu kesecektir.

Bu kapsamdaki bir harekâtın Rovaniemi ve güneyinden gelecek daha güçlü Alman kuvvetleriyle (iki ya da üç tümen) yapılması, İsveç'in kendi demiryollarının böyle bir harekât için kullanılmasına izin vermesine bağlıdır.

Fin ordusunun büyük kısmının görevi, Alman ordularının kuzey kanadının kaydettiği ilerlemeye uygun olarak, Lagoda Gölü'nün batısına ya da her iki yanına taarruz etmek suretiyle azami Rus

kuvvetlerini bağlamaktır. Finliler, aynı zamanda Hanko'yu da ele geçireceklerdir.

Pripet Bataklıkları'nın güneyindeki ordular grubu, güçlü zırhlı teşkillerle Rus kuvvetlerinin derin yan ve gerilerine girmek, sonrasında da Dinyaper boyundaki düşmanı toparlamak amacıyla asıl taarruzu Lublin bölgesine yapacaktır.

Sağ kanatta bulunan Alman-Romen Grubunun görevi:

(a) Romanya topraklarını korumak ve böylece tüm harekâtın güney yanını örtmek.

(b) Güney Ordular Grubu'nun kuzey kanadının taarruzuyla koordineli olarak, cephenin kendi kesimindeki düşman kuvvetlerini bağlamak ve durum geliştikçe ikinci bir taarruzda bulunmak, hava kuvvetleri ile birlikte, düşmanın düzgün bir şekilde Dinyeper gerisine çekilmesini önlemektir.

Tüm harekâtın iki hayati hedefi vardır:

Güneyde ekonomik bakımdan önemli Donetsk Havzası, kuzeyde Moskova'dır. Her iki hedef de hızla ele geçirilmelidir. Moskova'nın ele geçirilmesi gerek politik gerek ekonomik yönden kesin sonuçlu bir zaferi sağlayacaktır. Ayrıca en büyük hayati öneme sahip olan Rus demiryolu merkezini de işlemez hale getirecektir.

(B) HAVA KUVVETLERİ

Hava Kuvvetlerinin görevi, Rus Hava Kuvvetleri'nin etkinliğini, olanaklar çerçevesinde büyük ölçüde hasara uğratmak, yok etmek ve kara kuvvetlerinin asıl taarruz bölgesindeki Merkez Ordular Grubu bölgesiyle, Güney Ordular Grubu'nun asıl taarruz yaptığı kesimdeki harekâtını desteklemektir. Rus Demiryolları ya takip edilecek ya da demiryolu köprüleri paraşüt ve hava indirme birliklerinin cüretkâr bir biçimde kullanılması

suretiyle ele geçirecektir. Düşman hava kuvvetlerine karşı yapılan harekâtta ve Kara Kuvvetleri'nin direkt ateş desteğine azami ihtiyaç duyduğu büyük operasyonlar sırasında endüstri bölgelerine kuvvet ayrılmayacaktır.

(C) DENİZ KUVVETLERİ

Sovyet Rusya ile savaşta, Alman kıyılarının korunması ve herhangi bir düşman deniz kuvvetinin Baltık'tan dışarı çıkmasının önlenmesi Deniz Kuvvetleri'nin görevidir. Rus Baltık Filosu, son üssünü de kaybetmek suretiyle umutsuz bir duruma düşünceye kadar büyük ölçüde deniz harekâtından kaçınılmalıdır. Rus filosunun yok edilmesinden sonra, Baltık Denizi'ni, Kara Kuvvetlerinin kuzey kanadına deniz yoluyla ikmal maddelerinin ulaştırılması dahil her çeşit deniz trafiğinin yapılabileceği duruma getirmekten ve mayınların temizlenmesinden Deniz Kuvvetleri sorumludur.

Hazırlıkların ilk aşamalarında görevli subayların sayısı mümkün olduğu derecede düşük tutulacak ve her subaya sadece görevi için zorunlu olan bilgiler verilecektir. Aksi takdirde, henüz tasarlanan harekâtın yapılmasına karar verildiği bir zamanda, hazırlıklarımızın açığa çıkma tehlikesi baş gösterecektir. Bu ise, çok ciddi politik ve askeri sakıncalar doğuracaktır.

Tüm komutanlarla, bu direktife dayanan tasarılar hakkında yeni toplantılar yapılacaktır.

Silahlı Kuvvetleri bütün teşkillerince yapılmakta olan hazırlıklar ve sağlanan gelişmeler hakkındaki raporlar, Silahlı Kuvvetler Yüksek Komutanlığı'na ulaştırılacaktır.

İmza
Adolf Hitler

Alman Kara Kuvvetleri, büyük bölümü zırhlı ve mekanize birliklerden meydana gelen 205 tümenden oluşuyordu. Rusya seferi, Barbarossa Direktifi'nden 6 ay sonra, 22 Haziran 1941'de, baskın tarzında başladı. Rusya harekâtına 145 tümen katıldı.

III. BÖLÜM
SAVAŞIN TEORİSİ, PRATİĞİ VE FELSEFESİ

Savaş bilim mi, sanat mı?

Savaş sanatı üzerine otorite olanlarla askeri tarihçilerin savaşın bilim mi yoksa sanat mı olduğu konusundaki görüşleri; bir kısmının hem bilim hem sanat olduğu, bir kısmının da sanat olduğu yönündedir.

Savaş, bütün olarak bir bilim değil sanattır. Kendi başına strateji, pozitif bilimlerdeki gibi keskin kurallara indirgenebilir. Ancak savaş bir bütün olarak ele alındığında, bunu yapmak doğru olmaz. Diğerleri arasında muharebeler bilimsel kuralların oldukça dışına çıkarlar. Çünkü muharebe, insanların kaliteleri, davranış ve düşünceleri gibi pek çok şeyden etkilenir.

Toplumları tahrik eden ihtiraslar, bu kitlelerin savaşma yetenekleri, komutanların enerji ve becerileri, ulusların askeriye ruhu, kısacası savaşın şiiri ve metafiziği denilebilecek her şeyin muharebeler üzerinde kalıcı etkileri vardır.

Bu, taktik kuralların hiç olmadığı ve taktik teorilerin hiçbir yararının bulunmadığı anlamına gelmez. Fakat zaferi; bir önsezi

ve ilham mı, birliklerin üstün cesaret ve disiplini mi, dâhiyane bir manevranın mı getireceği peşinen ölçülemez. Önceden hesaplanabileceği ise sadece varsayımdır, maddi ölçüye vurulamaz.

Savaşın teorilerini ve temel ilkelerini çok iyi bilen; ancak durumu bir bakışta değerlendiremeyen, soğukkanlı ve becerikli olmayan bir komutan çok iyi stratejik bir planlama yapsa da düşman karşısında taktik kuralları başarıyla uygulayamaz. Planları başarıyla uygulayamayacağı gibi, yenilgiye uğraması da kuvvetle muhtemeldir.

Diğer taraftan aynı komutan iyi bir stratejist ve taktikçi olabilir ve elindeki araçları kullanarak zaferin kazanılması için bütün planları yapabilir. Bu durumda onun astları ve birlikleri de iyi olursa zaferi kazanma olasılığı daha da kesinleşir. Fakat birlikleri disiplinden yoksun, astları yeteneksiz ve gönülsüz ise zafer kazanılamaz ama onun üstün yetenekleri bir felaketin etkisini azaltabilir.

Bir ordunun morali bozuk olduğunda zafere ulaşmak için uygulanabilecek hiçbir taktik işe yaramaz. Bu gerçekler, savaşın bir takım sağlıklı kurallarının olmadığı ve uygulandıklarında başarı sonucuna götürmez, anlamını da taşımaz.

Teorilerin ortaya çıkabilecek her duruma göre insanlara nasıl hareket edeceklerini matematiksel bir açıklıkla öğretmesi imkânsızdır. Ancak şurası kesindir ki, insanlar kaçınılması gereken hataları çok iyi bilmelidirler. Bu çok önemli bir noktadır. Çünkü cesur ve disiplinli birlikleri sevk ve idare eden yetenekli komutanların elinde bu prensipler ve kurallar, orduları büyük bir olasılıkla kesin zafere ulaştıracaktır.

Geriye sadece iyi kuralların kötülerden ayırt edilmesi kalır. Komutanların ve birliklerin savaşabilme yetenekleri de komutanların iyi kuralları kötülerden ayırt edebilme derecesine

ve yaratıcılığına göre artar. Bu yeteneği kazanabilmek için de birtakım önemli prensiplerin bilinmesi gerekir. Vasıtaların büyük bir bölümünün uygun yer ve zamanda kullanılması en kıymetli prensiptir.

Eğer bir general savaşın dramı içinde başarılı olmak istiyorsa, onun ilk görevi harekât alanını dikkatli olarak incelemek olmalıdır. Böylece, harekât alanının kendisine ve düşmana getirdiği üstünlük veya sınırlamaları açıkça görme imkânı elde eder. Bundan sonra yapılacak iş, harekât üslerini hazırlamak, en uygun harekât bölgesini seçmek ve bunları yaparken de savaş sanatının temel prensiplerini göz önünden ayırmadan harekât hat ve cephelerini oluşturmaktır.

Bütün sanatlarda olduğu gibi bilgi ve beceri farklı şeylerdir. Hem bilginin hem de becerinin mükemmel olması gerekir. Ama bir konu hakkında geniş bir bilgi sahibi olmaktansa, bildiğini iyi uygulamak ve verilen görevle ilgili konuları çok iyi bilmek daha yerinde olur.

Deneyimli bir subay savaşı, içinde binlerce fiziki ve moral faktörün yer aldığı bir dram olarak görür ve onun kurallarının matematiksel formüllere indirgenemeyeceğini de bilir.

Klasik savaş (konvansiyonel) ve gayri nizami savaş kavramları orduların savaşı nasıl yürüteceklerini tanımlıyor. Sınırlı savaşlar bölgeselliği, paylaşım savaşları bir kaynağa dayalı silahlı mücadeleyi açıklıyor. Askeri terminolojide savaşın sebep ve maksadına dayalı başka tanımlar var mı?

Savaşlar niyet ve maksatlarına göre de tarif edilebilir. Bunlar:

1. Hak iddialı savaşlar

2. Politik savaşlar
3. Müdahale savaşları
4. Dogma (fikir) savaşları
5. İstila savaşları

Hak iddialı savaşlar:

Temelini kesin haklılığın oluşturduğu savaşlardır. En meşru savaşlar olarak kabul edilirler. Herhangi bir devlet, diğeri üzerinde hak iddia ettiğinde bu devlet hemen silaha sarılmadan önce kamuoyuna başvurmalıdır. Bu tür savaşlarda "Tetikte ol ve her fırsattan yararlan" stratejisi tek çıkar yoldur. Hak iddiası, genel olarak tartışmalı bir bölge yüzünden çıkar. Yapılan ilk iş ise tartışmalı bölgeyi işgal etmek ve güvenlik altına almaktır. Dikkat edilmesi gereken en önemli husus ve faaliyet, ileriyi görmek, diğer devletlere gerekli açıklamalarda bulunup garantiler vererek düşmana yardım etmelerini önlemektir.

Bütün savaşlarda olduğu gibi bu savaşta da diğer durumlar sabit kalmak koşuluyla bir müttefik edinmek gerekir. Küçük devletlerin ittifak halinde olması güçlü bir büyük devlete karşı yalnız oluşlarından daha iyidir. Tarih, bir devletin ne kadar büyük gücü olursa olsun, düşmanı küçük görmesinin ve ona aldırmamasının doğru olmadığını göstermiştir.

Politik savaşlar:

Buradaki "politik" sözcüğü ideoloji anlamında değil, politika olarak savunmayı esas kabul etmek anlamında kullanılmaktadır. Taarruzun avantajları olduğu kadar, düşman taarruzunu kendi topraklarında karşılamanın da büyük yararları vardır. Taarruzda memleket tahrip edilmekten korunur, savaşın maddi

yükü büyük ölçüde düşman üzerinde kalır, kendi askerlerinin morali yükselirken düşmanınki baskı altına alınır.

Bununla birlikte askeri bakımdan şurası kesindir ki, kendi toprağında harekât yapan bir ordu harekât alanının doğal ve yapay özelliklerini çok iyi bildiğinden, bütün manevraları bu bilgilere dayanarak yaptığından, halka dost olduğundan ve kendi halkının yardımını göreceğinden büyük avantajlara sahiptir.

Müdahale savaşları:

Başlamış ve devam eden bir savaşa dahil olmaktır.

İki çeşit müdahale vardır.

1. Komşu devletlerin iç işlerine müdahale
2. Uluslararası ilişkilere müdahale

Bir ulusun iç işlerine müdahale hakkı hiçbir devlete hukuken verilmemesine rağmen bunun tek bir istisnası vardır. O da bir ulusun içindeki huzursuzluğun boyutları büyür ve başka uluslara da yayılırsa müdahale hakkının doğacağı kesindir.

Dogma (fikir) savaşları:

İki devlet arasındaki fikir savaşları, bir ulusun komşusu aleyhine genişleme isteği veya bu ulusun dogmalarını yıkmasına ilişkin doktrinleri sebebiyle oluşur. Siyasi ve dini nedenlerden oluşan fikir savaşları savaşların en acımasız ve berbat olanıdır. Çünkü bu savaşlar, aynı iç savaşlar gibi en kötü ihtiraslardan doğar, korkunç ve acımasız sonuçlara yol açarlar. Dinsel nedenlerden kaynaklanan savaşlar bütün savaşların en acıklısıdır.

İstila savaşları:

İki çeşit istila vardır. Birincisi komşu ülkeyi istila, ikincisi ise halkı tarafsız, şüpheli veya düşman olan memleketlerden geçerek

uzak ülkelere yapılan istiladır. Çok önemli ve hayati bir sebep olmadan yapılan istilalar insanlığa karşı bir cinayettir.

Bir ülkeyi istilanın sonucunun hesaplanmasında denizlerin kontrolünün büyük önemi vardır. Eğer bir ulus uzun kıyılara sahip ve denizlere de hâkimse veya bu durumda olan başka bir ulusla da ittifak halindeyse bu ulusun direniş gücü kat be kat artar.

Bu artış, sadece düşmanı işgal ettiği yerlerde taciz bakımından değil, denizden gelecek olan ikmal yollarının kesilmesi bakımından da geçerlidir. Memleketlerin doğal yapısı da savunmayı kolaylaştırır. Dağlık ve ormanlık bölgelerde yaşayan insanlar sert bir karaktere sahiptir. İstila edilen ülkenin halkı, eğer disiplinli çekirdek birliklerle destekleniyorsa güçlükler daha da artacaktır. İstilacının sadece bir ordusu vardır, ancak işgal edilen ülkenin hem ordusu hem de silahlı halkı vardır. Bu halk işgale karşı direniş için azami olanaklarını kullanır ve her birey düşmana gizliden bir darbe indirmek için hazırlık içindedir.

İstilacı için güçlükler arttıkça engellerin aşılması da zorlaşır. Her silahlı birey, en küçük patika ve bunların bağlantılarına kadar her yeri bilir, kendisine daima yardımcı olacak ya bir akraba ya da bir dostu vardır. Komutanlar da ülkelerini iyi tanır. İstilacının yapacağı en ufak bir hareketi dahi öğrenerek onun planını başarısız kılmak için en iyi önlemleri alır.

Ülkenin kritik noktalarını elinde tutacak, muhaberesini gizleyecek ve düşmanı nerede karşılarsa karşılasın yenecek gücü olmadıkça, hiçbir ordu ulusal bir direnişe başarıyla karşı koyamaz. Bir istila savaşında birliklerin tümü, karşılaşılması olası engellere ve direniş gücüne göre düzenlenir, toplumun öfkesini yatıştırmak için gerekli her şey yapılırsa; sabır ve zaman toplumun karşı koyma gücünü azaltabilir.

Askeri harekât tarzları hangi düşünce ve esasları kapsar?

Askeri harekât tarzları orduların diplomasi, strateji ve taktiğe ait olmayan düşüncelerini içerir. Bu kapsam altında, halkın arzuları, askeri sistemleri, acil ihtiyaçları ve yedekleri, mali kaynakları, hükümetle olan bağlantıları, yürütme organlarının yapıları, komutanların karakter ve yetenekleri, savaş sistemi, silahlandırma, işgal edilecek ülkenin askeri coğrafya ve istatistikleri ve nihayet savaşarak karşılaşılması ve aşılması olası ihtiyaçlar ile engeller incelenebilir.

Askeri istatistik denilince savaşılacak ülkenin askeri gücü ve kaynakları hakkındaki muhtemel bilgilerin tümü akla gelir. Askeri coğrafya ise harekât alanının topografik ve stratejik tanımı ile karşılaşılacak yapay ve doğal engelleri ve bütün cephe veya memleket içinde bulunabilecek nihai hedefleri içerir.

Halkın, savaşın haklılığına inanması, devamı boyunca da savaş kararını alan meclisi ve hükümeti desteklemesi çok önemlidir. Bu destek alındıktan sonra cepheden gelecek başarı haberleri kamuoyu desteğinin devamlılığını sağlayacaktır. İşler kötü gider ve savaş da uzarsa bu destek azaldığı gibi yönetime olan güven de kaybolur.

Bir diğer husus, askerlerin savaşma arzu ve cesaretlerinin yükseltilmesi ve bunun muhafaza edilmesidir. Savaşta, en küçük sıradan bir durum ve olay dahi moralleri bozmaya yeter. En küçük birlik komutanından en yukarıdaki generale kadar tüm liderlerin motivasyon araçlarını çok iyi kullanmaları gerekecektir.

Basit ve özlü sözler, uzun nutuklardan çok daha etkilidir. Tecrübeli ve acemi askerlerden oluşan bir birliğe (kendisi de acemi olduğu için) uzun uzun bir nutuk atılırsa; tecrübeli askerler

onu dinlemezler, acemiler de ilk tüfek patladığında hepsini unuturlar!

Tarihteki savaşlar incelendiğinde ortaya çıkan şudur: Kutsal olarak bilinen herhangi bir sebep ve daha önceden kazandığı muharebeler nedeniyle askerlerin güvenini kazanmış bir general, bir orduyu moralini yükselterek zafere götüren en güçlü iki araçtır.

Coşkunluk insanları büyük başarılar kazanmaya iten bir güçtür. Ancak önemli olan nokta onu devamlı olarak ayakta tutmaktır. Aksi halde arkasından başarısızlıkların geldiği bir coşkunluk, moralin çok çabuk bozulmasına yol açar.

Bir devletin askeri politikasının en önemli faktörlerinden biri de o devletin askeri kurumlarının yapılarıdır. İyi bir askere alma sistemi, iyi bir teşkilat, iyi düzenlenmiş bir ulusal ihtiyat sistemi, muhtemel düşmandan daha üstün silahlanma ve her kademedeki rütbelilerin çok iyi eğitilmiş olması önde gelen faaliyetlerdendir.

Yine tarih göstermiştir ki, en zengin uluslar ne en güçlü ne de en mutlu uluslardır. Askeri güç teorisinde demirin de altının da ağırlığı aynıdır. İyi bilinmelidir ki, iyi teşkilatlanmış askeri kurumların, vatan sevgisinin, iyi düzenlenmiş bir bütçenin, ulusal zenginliğin, uluslararası etkinliğin bir ulusun güçlü olmasında uzun süreli bir savaşın yükünü sırtında taşıyabilmesinde büyük rolü vardır.

Bir ordunun komuta heyetinin oluşturulmasında tarihi tecrübeler şunu ortaya koymuştur: Komutayı cesareti denenmiş, savaştan korkmayan ve tehlikeli durumlarda soğukkanlılığını koruyan bir kişiye vermek; yeteneği yüksek, karakteri sağlam birini de kurmay başkanı olarak atamak şarttır.

Bir ülkeyi refaha götürecek her türlü faaliyet çok önemlidir. Endüstri ve sanayinin bütün dallarının da geliştirilmesi çok

gereklidir. Fakat bunlar, bir ülke halkının vatanseverliğini ve kahramanlığını geliştiren kurumların yanında ikinci derecede önemlidir.

Bir ordunun coşkunluğu ile asker ruhu oldukça farklı şeylerdir. Aynı etkilere neden olsalar bile birbirleriyle karıştırılmamalıdır. Bunlardan ilki aşağı yukarı geçici arzuların etkileridir. Örneğin; politik, dini ve kökenini yerel sevgisinden alan etkilerdir. İkincisi ise, komutanın ve birliklerin becerilerine bağlı olarak, daha kalıcı, durumlara az bağlı etkilerdir. Disiplin askerin sadece dış görünüşünde değil, ruh ve inançlarında da var olmalıdır. İnanılanın aksine metanet, başarıda coşkunluk ve arzudan daha büyük rol oynar. Panik bazen en güçlü orduların bile bozulmalarına yol açmıştır. Ani paniklerin önlenmesinde, disiplin ve düzenin kontrolü güvenliğin ilk koşuludur.

Savaşın en temel ve aslında tek prensibi nedir?

Bütün savaşların temelinde tek bir büyük prensip yatar:

1. Stratejik hareketlerle bir ordunun tümünü seri olarak harekât alanının sonuç noktalarında toplamak.

2. Eldeki güçlerin büyük bir bölümüyle düşman ordusunun küçük bölümlerini kontrol altına almak maksadıyla manevra yapmak.

3. Kuvvetlerin büyük bölümünü hedeflere ve yok edilmeleri öncelik taşıyan düşman mevzilerine sevk etmek.

Orduları uygun yerlere göndermek, savaş sanatının tümünü içine almasa da doğal olarak stratejinin temelidir. Uygulayabilme yeteneği, beceri, enerji ve olayları çabuk kavrama, önceden yapılan planlamaların başarılı olabilmesi için zorunludur. İnisiyatif ise uygulamanın başat faktördür.

Stratejik karar noktası ne demektir?

Harekât alanının asker bakımdan önemli olan her noktası, bir coğrafi stratejik noktadır. Bir ulaştırma merkezi, bir tahkimli mevzi, birkaç vadinin kavşağı, nehirler üzerindeki önemli köprüler, çıkarma plajları coğrafi hedef noktalarıdır.

Bütün başkentler birer stratejik noktadır, çünkü sadece ulaştırma merkezi değil, aynı zamanda hükümet merkezidir. Dağlık ülkelerde geçitler, bir ordu için en kolay çıkış yolları olduğundan önemli karar noktalarıdır. Değeri büyük ve devamlı olan noktalara stratejik karar noktası denir. "Stratejik karar noktası" terimi, savaşın ve muharebenin sonucuna önemli ölçüde etki eden yerler için kullanılmalıdır.

Dağlarla kaplı bir coğrafyada yapılan savaşta farklı stratejilere ihtiyaç duyulur mu?

Dağlık bir ülkenin tamamı veya bir kısmı harekât alanı olabilir. Ülkenin tamamı dağlarla kaplı veya bir ordunun üzerinden aşarak büyük ve geniş ovalarına inebileceği dağ silsilesine sahip olabilir. En önemli konu aşılması güç olan geçitlerdir. Geçitler birer engeldir, ele geçirene büyük üstünlük sağlarlar.

Dağ sırası aşılıp da muharebe ovalara kaydırılırsa dağlar, nihai birer üs olarak kabul edilir ve ordulara geri çekildiklerinde geçici olarak sığınma imkânı sağlarlar. Eğer çok dağlık bir ülke hareket alanının sadece bir bölümüyse, dağların önemi ikinci derecede kalır. O zaman dağlar, duruma göre üs olarak kullanılabilir ama muharebe düzlüklerde yapılmalıdır.

Dağların elde bulundurulması vadileri kontrol eder mi? Tersine vadilerin elde bulundurulması mı dağları kontrol eder? Bu soru geçmiş çağlardan bu yana hep zihinleri meşgul etmiştir. Elbette en

doğrusu, hâkim olan dağlarla bunların arasında bulunan çöküntülerin, yani vadilerin kontrol edilmesidir. İdeali de budur fakat bu, çok büyük kuvvet, teçhizat, araç ve gerece ihtiyaç duyar.

Her tarafı dağlık olan bir ülke esas harekât alanını oluşturuyorsa yapılacak stratejik planlamaların esası normal ülkelerdeki prensiplere dayandırılamaz. Düşmanın harekât cephesine paralel olan manevralar her zaman çok zor ve bazen de olanaksızdır. Böyle bir ülkede oldukça büyük bir ordu az sayıdaki vadilerde manevra yapabilir.

Düşman ise bu vadilere gözetleyiciler ve ileri karakollar çıkartarak ordunun manevralarını geciktirip onu yenmek için gerekli zamanı kazanacak ve gücünü artırmaya çalışacaktır. Bu vadileri birbirinden ayıran sırtlar bir ordunun geçemeyeceği genişlikte patikalarla birbirine bağlı olduğundan hafif birliklerle yapılacak çapraz yürüyüşler daha etkili olacaktır.

Önemli olan doğal stratejik noktalar, büyük vadilerin veya bunlardan gelen akarsuların kesiştiği yerlerde ve sayıca az olacaktır. Eğer savunma durumundaki ordu bunları bütün kuvvetiyle ele geçirirse, saldıran taraf doğrudan yapacağı hücumlarla onu yerinden atmak zorunda kalacaktır. Ancak taarruz eden taraf, düşmanın geri çekilme hattındaki büyük vadiler arasında bulunan ulaştırma merkezlerini ele geçirirse, durum savunan taraf için açık arazide olduğundan daha ciddi hale gelecektir. Çünkü aşılması güç bir veya iki geçidin ele geçirilmesi bütün ordunun yenilmesine neden olacaktır.

Dağlardaki stratejik savunma hakkında önerilerde bulunmak ve bu konuda birtakım prensipler ortaya koymak çok karışık bir iştir. Eğer tek bir cephe söz konusu ise ve bu cephe dört veya beş vadinin birleştiği bir yerden oluşuyorsa ve dağlara yakınsa çözüm

daha basitleşir. O zaman en iyi çare vadilerin en dar yerleri olan dönemeç noktalarına güçlü üsler inşa etmektir. Bu üslerle korunan takviyeli birkaç piyade tugayı, geçitleri tıkamak için yerleştirilmeli ve ordunun geri kalan kısmı vadi kavşaklarında yedek güç olarak tutulmalıdır.

Bu şekilde ihtiyat kuvvetleri herhangi bir tehlike durumunda ilerleyen kuvvetlere yardım edebileceği gibi, bir düşman saldırısına da karşı koyabilir. Tahkimat hatlarında gedik açıldığında çok iyi sonuçlar elde edebilir. Yüksek dağlarla kaplı bir ülke taktik bakımdan savunmaya elverişliyse, stratejik bakımdan aynı prensip geçerli olmayabilir. Çünkü dağlık bölgeler birliklerin dağılmasına yol açar. Buna karşı alınacak önlem, birliklerin hareket yeteneğini artırmak ve onları kısa sürede taarruz edebilecekleri durumda tutmaktır.

Dağlık ülkelerdeki harekât, ayrıntılı bir teorinin gerekliliğini gösterir. Bu ülkelerde kahramanlık ve cesaret her türlü kuraldan daha önde gelen önemli bir faktördür. Tüm deneyimler şunu gösterir: Dağlık bölgelerdeki muharebelerde, harekâtın ilk hedeflerinden biri de yükseklikleri güvenceye almadan önce düşmanın muharebe düzeninin ne olacağını öğrenmektir.

Ve nihayet, iyi hazırlanmış geçici üsler veya vadi şekilleriyle uyumlu olan savunma hatları, bu hakların stratejik ihtiyat tarafından örtülmesi, iyi bir hareket yeteneği ve hücuma dayalı hareketler bir araya gelince bir ülkenin en iyi savunma araçlarını oluştur.

Eğer savaş, insanların kutsal bir nedenden dolayı kendilerini inatla savunduğu ilk ulusal savaş niteliği taşıyorsa dağlık ülkeler bu amaçla savunmaya en elverişli yerlerdir. O zaman her türlü ilerleme düşmana pahalıya mal olur. Ancak bunda başarılı

olmak için en iyi yol halkın düzenli bir kuvvet tarafından desteklenmesidir. Düzenli bir ordu olmadan halk daima yenilmeye mahkumdur. Disiplinli bir kuvvet, kendisinden üç kat fazla kuvvete karşı ülkeyi savunabilir.

Dağlık bir ülkeyi işgal etmek düz bir ülkeyi işgal etmekten daha zordur. Çünkü dağlık ülkelerde büyük orduların yayılması için gerekli muharebe alanları az bulunur ve savaş, birbirini takip eden küçük muharebelerden oluşur. Düşmanın vadileri ayıran bütün sırtlardan atılması gerekir.

Savaş seri muharebelerden oluştuğuna göre, muharebelerin çeşitleri var mı ve nasıl yapılırlar?

Muharebeler gerçek ve fiili çatışmalardır. Cesaret, yetenek ve taktiklerle yürütülür; savaşın sonucunu belirlerler. Ünlü bir deyiş vardır: "Stratejide yapılan hatalar, taktik başarılarla düzeltilemez." Burada kastedilen başarılı muharebelerin başlangıçta yapılan büyük hatayı ortadan kaldıramayacağıdır. Bu kesinkes doğrudur ama şu da vardır; hatanın tümü yok edilemez fakat bir felaketin önüne geçilebilir. En önemli konu; neyin, ne zaman yapılacağını bilmek ve bunu büyük bir beceriyle yapmaktır.

Savunma, taarruz ve tesadüf olmak üzere üç çeşit muharebe vardır:

1. Savunma muharebeleri

Bir ordu düşmanın taarruzunu beklerken mevzilenerek bir savunma hattı oluştur. Gene bir ordu mevzilenme sistemine bağlı kalmadan düşmanı kritik bir noktada beklemeyi uygun görebilir. Bu, daha önceden savunma amacıyla seçilmiş kuvvetli bir mevki olabilir.

Mevzilenme, stratejik ve taktik olarak iki tiptir. Mevzilerde aranan özellikler belirlenen amaca bağlı olarak değişir. Her zaman hâkim olan, sarp ve ulaşılması güç yerlere mevzilenme düşüncesi hatalıdır. Bu tip mevziler geçici toplanmalar için uygunsa da muharebe alanı olarak her zaman iyi sonuçlar vermez. Mevzilerin güçlü olması için tek çare sarp ve ulaşılması güç yerlerin seçilmesi değildir.

Mevziler evde tutulma amaçlarına göre değişikliğe uğrayabilmeli, ordunun esas gücünü oluşturan çeşitli birliklere avantaj sağlamalı ve nihayet düşmanın taarruzlarını aksatacak engellere sahip olmalıdır.

Taktik mevziler seçilirken; düşmana muharebe hattına yaklaşmadan darbe indirme imkânına sahip olmak, topçu ateşlerinin etkisini çoğaltmak, en uygun araziyi seçip birlikleri uygun yerlere yerleştirmek, geri çekilme hattını açık tutmak, yanları iyice sağlamlaştırarak düşmanın buralara taarruzlarını önlemek ve ön cepheden saldırıya zorlamak hususlarına dikkat etmek yerinde olur.

Savunma durumunda yanlarla birlikte cephenin bazı bölümleri de sağlamlaştırmalıdır. Doğal ve yapay engellerle düşman merkeze kanalize edilirken, kanatlarda bulunan birlikler de muharebeye katılmaya hazırlıklı olmalıdır. Savunma, bu harekât tipini seçen tarafın yükünü hafifletici faktörlere sahip olmakla birlikte bu durumda olan bir ordu için en çıkar yol, zamanı gelince saldırmasını bilmektir.

2. Taarruz muharebeleri

Taarruz muharebesi, bir ordunun mevzilenmiş olan diğerinin üzerine yürümesidir. Hücum eden taraf genellikle, savunana

karşı moral üstünlüğüne sahip olup, inisiyatif de kendinden yanadır. Bir saldırı kararı verilir verilmez bunun nasıl bir düzende yapılacağı planlanır. Düşmanın durumu tam bilinmediğinden plansız bir hücum yapmak zorunda da kalınabilir. Muharebelerde savaşın temel prensipleri uygulanmalı ve planlamalar nihai darbeyi esas hedefe indirecek şekilde yapılmalıdır.

Hedefin tespiti özellikle mücadele eden güçlerin düzenlenmesine bağlıdır. Eğer muharebe alanı gereğinden fazla bölünür ve dağınık düzenlenirse, merkez daima hücuma uğrayacaktır. Hatlar birbirine bağlı olduğunda ise merkez en kuvvetli noktadır. Çünkü ihtiyat buraya sevk edildiğinde onu yanlardan desteklemek kolay olacaktır.

Taarruz eden taraf sayıca önemli bir üstünlüğe sahipse hasmın iki kanadına birden saldırmalıdır, sayıca eşit veya daha azsa sadece bir kanada hücum etmelidir. Cepheden sıkı temas sürdürülürken, kanatlardan birine yapılacak ezici taarruz en kabul gören manevra ve muharebe düzenidir.

Basit ve paralel düzen, kancalı paralel düzen, bir veya iki kanattan sağlamlaştırılmış düzen, merkezden sağlamlaştırılmış düzen, içe dönük düzen, dışa dönük düzen, merkeze uygulanabilen kademeli düzen vs. gibi on iki çeşit muharebe düzeni vardır. Bu düzenlerden her biri ya tek başına ya da düşman hatlarını yaracak olan güçlü bir kolun yapacağı manevra ile birlikte kullanılır. Hangi düzenin hangi durumda faydalı olacağı; coğrafi yapıya, eldeki kuvvetlere, düşmanın durumuna ve muharebeyi sevk ve idare eden komutanın ehliyet ve yeteneğine bağlıdır. Bir manevra ne kadar basit olursa o kadar başarılı olur. Hareket sırasında değişen durumlara göre yapılan ani manevraların önceden planlananlara göre başarı olasılığı daha fazladır.

3. Tesadüf muharebeleri

Harekât bölgesine girmeden, daha yaklaşma safhasında olan iki kuvvetin rastlantıyla karşılaşması muharebenin en etkileyici bölümünü oluşturur. Taraflardan biri, düşmanı önceden planlanmış bir durumda bekler ve yapılan keşfe göre saldırır. Bir diğeri, iki birlik birbirine baskın şekilde saldırmak için yaklaşırken beklemediği ani bir çatışma ile karşılaşır. Çünkü her ikisi de karşılaşmayı ummadıkları bir yerde rastlaşırlar. Bir birlik diğerine baskın şeklinde bir saldırı da yapabilir.

Tesadüf muharebesi, bir komutanın olağanüstü hallerde duruma hâkim olma yeteneğini ortaya çıkartır. Tarihe geçen tesadüf muharebeleri, doğuştan zeki, soğukkanlı ve en iyi sevk idare yeteneği olan komutanlar sayesinde kazanılmıştır. Rastlantı sonucu yapılan muharebelerde şans o kadar büyük rol oynar ki bunlarla ilgili kesin kurallar koymak hiç de kolay değildir.

Sık duyulan "müfreze" nasıl bir askeri teşkildir ve fonksiyonu nedir?

Bir ordunun çıkaracağı müfrezelerin, harekâtın başarısına etkisi çok büyüktür ve bunların uygun zamanda çıkarılması ve kuvvetlerinin belirlenmesi komutanın en büyük sorumluluklarından biridir. Müfreze, ana birlikten ayrı, bağımsız görev yapan teşkildir. Bir savaşta, zamanında gönderilen güçlü bir müfrezenin harekâtın tümü için esas kuvvetlere katılması ne kadar gerekliyse, bu birliklerini planlanmadan gönderilmesi de o kadar tehlikelidir.

Ordunun çok sayıda müfrezelere bölünmesi çok büyük boyutlara ulaşmamalıdır. Bunun kötü sonuçları olabilir. Bir ordunun bir bütün halinde olması şüphesiz daha güvenli ve uygundur.

Ama bazen bu imkânsızdır ve iyi sonuç elde edilmesi için tam gerçekleştirilmeyebilir. Asıl olan mümkün olduğu kadar az müfreze göndermektir.

Müfrezelerin de çeşitleri vardır:

1. Ordunun harekât bölgesinden belli uzaklıklara hile ve aldatma yapmak için gönderilebilir.

2. Harekât bölgesinin önemli noktalarını elde tutmak, kuşatmak, bir üssü güven altına almak, tehdit edilen harekât hatlarını korumak için sevk edilebilir. Öyle bir amaç büyük müfrezeler gerektirir.

3. Bazen ordu, harekât cephesinde düşmana karşı asıl kuvvetlerle işbirliği yapmak için büyük müfrezelere ayrılabilir.

4. Ele geçirildiğinde harekâtın sonucuna büyük etkisi olacak bazı uzak noktalara müfrezeler gönderilebilir.

Şu durumlarda hareket yeteneği fazla olan müfrezeler oluşturulur:

1. Düşmanı geri çekilmeye ve harekât hatlarını örtmeye zorlamak ve kendi harekât hatlarını örtmek için.

2. Herhangi bir düşman birliğinin yolunu kesmek ve esas birlikleri ile birleşmesini önlemek veya kendi takviye birliklerinin ilerlemesini kolaylaştırmak için.

3. Düşman kuvvetlerinin büyük bir bölümünü mevzide tutarken diğer bölümünde darbe indirmek için.

4. Saldırı ve savunma amacıyla bir veya birkaç tahkimatı kuşatma altına almak ve gizlemek için.

5. Geri çekilen düşmanın hareketlerini baltalamak amacıyla önemli olan bir noktayı ele geçirmek için.

Müfrezelerin harekât tiplerine girişmeleri ne kadar acil ve önemli olursa olsun, bunların her birinin ikincil harekât niteliği

taşıdıkları akıldan çıkarılmamalıdır. Asıl konu nihai hedeflerde başarılı olmaktır. Bundan dolayı müfrezelerin çoğaltılmasından kaçınılmalı, kuvvetleri bir arada tutmanın temel prensip olduğu bilinmelidir.

Geri çekilme harekâtının en zor harekât tipi olduğunu tarihi örnekler göstermektedir. Bu denli güç olmasının sebepleri nelerdir?

Savaşın en zor harekât tipi geri çekilmelerdir. "Bir ordunun geri çekilmeyi nasıl başardığını hayal bile edemiyorum," sözü dünyaca ünlü bir komutana aittir. Kaybedilmiş bir muharebeden sonra bir ordunun fizik ve moral durumu, düzenini korumadaki gücü, bozulmanın neden olacağı felaketler düşünülecek olursa; en deneyimli komutanların bile neden böyle bir harekâta girişmeyi göze alamadıkları daha iyi anlaşılır.

Uygulanacak çekilme metotları ne olacaktır? Muharebe bütün tehlikeler göze alınarak karanlığa kadar devam edecek ve birlikler karanlık basınca mı çekilecektir? Yoksa son ana kadar bekleyip de düşman kuvvetlerine güçlü bir şekilde karşı koyarak çekilmek mi gerekir? Bütün gece yürüyüş yaptıktan sonra mı düşmana karşı koymalı yoksa biraz yürüyüşten sonra mı muharebe devam etmelidir? Bu hareket tarzlarından her biri bazı durumlarda etkili olursa da diğerleri bir ordunun yok edilmesine neden olabilir.

Savaş teorisinin açıklığa kavuşamayan ve net olarak nasıl olacağını söyleyen bir prensibinin bulunmadığı bölüm çekilme harekâtlarıyla ilgilidir.

Karanlık basana kadar bütün gücünüzle muharebe etmeye kararlıysanız bunun sonucu acı bir yenilgi olabilir. Karanlık bastıktan ve hiçbir şey tam olarak gözükmedikten sonra çekilmeye

karar verilirse ordunun disiplin ve düzeni nasıl sağlanacaktır? Diğer taraftan, muharebe alanı öğleyin terkedilir de mevzii elde tutmak için hiçbir güç sarf edilmezse, düşman tam muharebeden vazgeçeceği sırada siz de aynı şeyi yapmış olursunuz. Eğer birlikler bunun farkına varırlarsa onların güveni de kaybedilir.

Nedenlerine göre çekilme çeşitleri vardır. Bir komutan birliklerini kendi istikametinde, düşmanı mevzilenmeye zorlamak için geri çekebilir. Bu bir çekilme olmakla birlikte tedbirli bir manevradır.

Bir komutan savunmada, düşman tarafından tehdit edilen bir noktanın takviye edilmesi için çekilebilir. Bu mevki yanlarda veya çekilme hattında olabilir. Bir ordu ana ikmal bölgelerine yakın olmak için çekilebilir. Nihayet, muharebeyi kaybeden bir ordu çekilmek zorunda kalabilir. Çekilmeye etkili olan faktörler sadece bunlar değildir.

Çekilme, ülkenin özelliklerine, kat edilecek mesafeye ve aşılacak engellere de bağlıdır. Çekilmeler özellikle düşman ülkesinde çok tehlikelidir. Orduların kendi ülkelerine ve harekât üstlerine olan uzaklıkları çekilmeyi çok güç ve ıstıraplı bir duruma sokar.

Düzenini iyi almış, savaşmaya niyetli ve gerekli stratejik mevzilere girmiş her ordu, tek güzergâhtan bir bütün halinde çekilme yöntemini tercih eder. Bu metot ordunun bütünlüğünü ve her an muharebeye hazır olmasını sağlar. Çünkü kol başları istenildiği an durdurulabilir, arkadaki birlikler gelir gelmez de hemen gerekli düzeni aldırmak mümkün olur. Bu yöntemi uygulayan bir kuvvet eğer varsa ve yakındaysa, ikincil yollardan da yararlanarak yürüyüşünü hızlandırabilir.

Birçok komutan duruş zaman ve şekilleri hakkında ayrıntılı emirler vermezler. Geri çekilirken büyük bozulmalar, yaya veya

motorlu olsunlar, askerlerin yorulunca hemen dinlenme isteklerinden doğar.

Ordu ne kadar büyük olursa ve ne kadar bütünlük halinde çekilirse hareket ve duruş saatlerini planlamak da o kadar önem kazanır. Bu özellikle gece intikallerinde çok önemlidir. Bir kolun durması büyük düzensizliklere yol açar. Eğer çekilme emri verildiğinde, birlikler birbirinden çok uzaktaysa bir noktada birleşen yollardan hareket etmek daha faydalıdır. Bu durumda yapılacak en iyi iş, kuvvetleri birleştirmektir.

Belirli bir mevziden geri çekilen bir ordu, parçalara ayrılarak ve ayrı yollar takip ederek düşman karşısından iki amaçla geri çekilir. Bunlardan birisi, daha hızlı hareket ederek düşmanın takibinden kurtulmak; ikincisi de düşmanın yanlarını ve muharebe hatlarını tehdit ederek yaklaşmasını engellemektir.

Bu metodun bazı zaafları vardır. Çünkü yenilmiş bir ordu zaten çok zayıf düşmüş demektir. Bunun üzerine bir de gücünü bölerse zafer kazanmış düşman karşısında tamamen perişan olabilir. Çekilen bir ordu gerek fiziksel gerekse moral bakımdan bir çöküntü içerisindedir. Çekilme sayıca azlığın yanında, geriye doğru bir manevradır. Böyle bir ordunun kuvvetlerini bölmesi doğru değildir. Birbirlerini desteklemek koşuluyla birkaç kol halinde çekilmesi bir dereceye kadar hassasiyeti ortadan kaldırabilir ve hareket yeteneğini de arttırabilir. Her şeye rağmen bir felaketten kurtulmanın tek yolu, kuvvetleri dağıtmak değil birleştirmektir. Tarihteki iyi örnekler de bunu kanıtlamaktadır.

Her çekilmeyi bir takip harekâtı mı izler?

Harekâtın genel seyri ne olursa olsun bir ordu geri çekilirken kesinlikle takip edilir.

Bir geri çekilme harekâtı ne kadar iyi uygulanırsa uygulansın yine de üstünlük takip edenden yanadır. Özellikle bir yenilgi ikmal ve takviye kaynaklarından uzakta meydana gelmişse çekilmenin güçlükleri daha da artar.

Takip harekâtının çevikliği, komutanların karakterine, orduların fizik ve moral güçlerine bağlıdır. Takiplerin bütün durumları için kesin kurallar koymak zordur. Fakat bazı esaslar vardır ki bunlar göz ardı edilmemelidir:

1. Takip harekâtını çekilen düşmanın yanlarına yöneltmek daha yerinde olur. Özellikle düşmanın, harekât hatlarına dikey veya çapraz olarak girilirse etkinlik daha da artar. Düşmanın etrafından dolaşırken çok geniş bir kavis çizilirse onu tamamen gözden kaybetmek olasılığı vardır.

2. Takip harekâtı mümkün olduğu kadar hızlı ve çevik bir şekilde yapılmalıdır. Bu, özellikle kazanılan bir muharebenin ardından büyük önem taşır. Çünkü morali bozulmuş bir ordu iyi ve sıkı takip edilirse tamamen bozguna uğratılabilir.

Sayıca az olan bir orduyla düşman üzerinde beklenmeyen bir zafer elde edilirse; ancak o zaman düşmanı takip etmemek yerinde olur. Eski Roma'da bu göz yummaya "düşmana altın köprü kurmak" denilmektedir. Sebebi ise çok akıllıcadır; çünkü az bir kuvvetle büyük olan yenilmiş ve bu süreçte düşman mağlup olmayı kabul etmiş, savaş alanını terk etmeye karar vermiştir. Büyük olan zayıflamış ama küçük olan daha da küçülmüştür. Takip sonunda, büyük olanla, nerede ve hangi koşullarla savaşa tutuşulacağını ve bu muharebenin nasıl sonuçlanacağını kestirmek çok zordur.

Savaşın felsefesi nedir?

Savaşın felsefesi, onu hayat ve yaşam tarzı olarak ele almak; mantık, ahlak, edebiyat ve sanatsal bir dille anlatmaktır. Örneklerin bazıları şunlardır:

Lev Nikolayeviç Tolstoy, Savaş ve Barış

Mihail Şolohov, Durgun Don

Ernest Hemingway, Silahlara Veda

Erich Maria Remargue, Batı Cephesi'nde Yeni Bir Şey Yok

Konstantin Simonof, İnsan Asker Doğmaz

Henri Barbusse, Ateş

James A. Michener, Andau Köprüsü

Guy Sajer, Askerin Öyküsü

Alistair MacLean, Neretva Cehennemi

An Duk, Şafakta Kazandık Zaferi

Viktor Nekrasov, Stalingrad Siperlerinde

İlhan Tarus, Vatan Tutkusu

Şemsettin Ünlü, Toprak Kurşun Geçirmez

Osman Pamukoğlu, Cehennemdere Kanyonu